VERSLAG

VAN

DEN STAAT VAN HET SCHOOLWEZEN

IN

NEDERLANDSCH-INDIE.

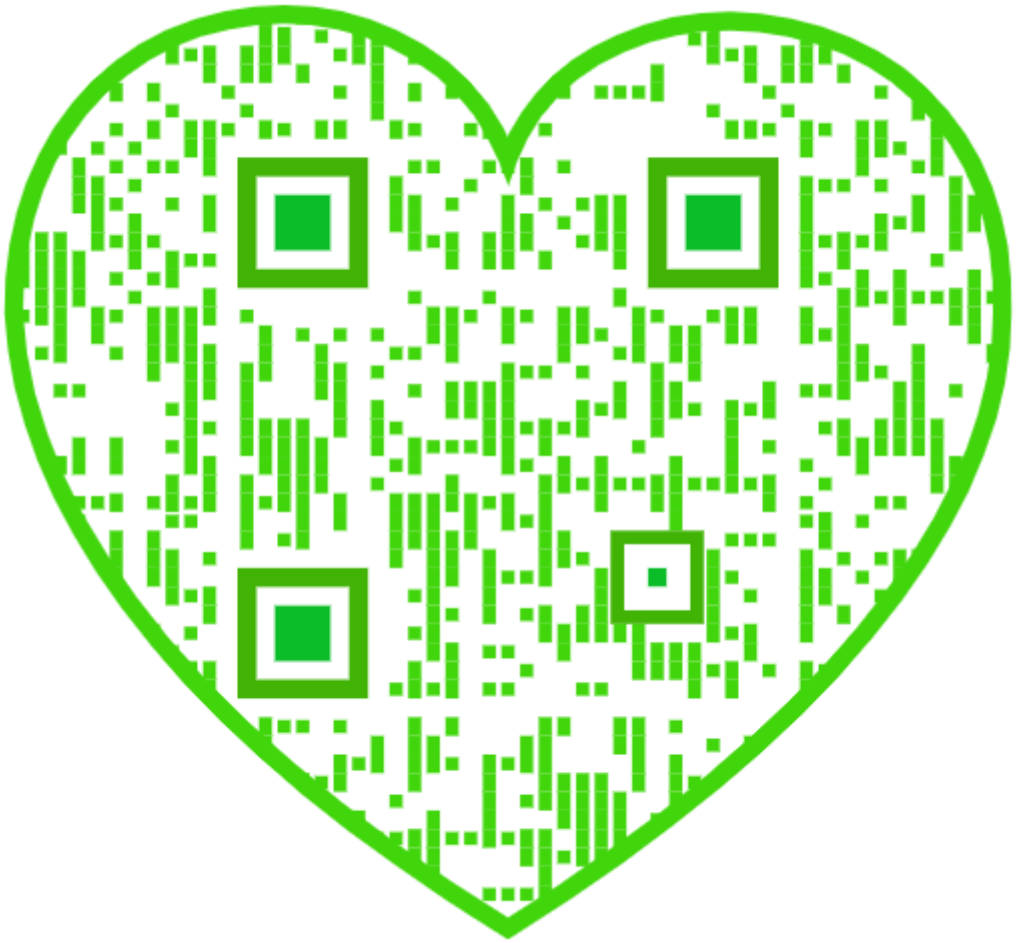

VERSLAG

VAN

DEN STAAT VAN HET SCHOOLWEZEN

IN

NEDERLANDSCH-INDIE,

ONDER ULTIMO DECEMBER 1853.

DOOR

DE HOOFD-KOMMISSIE VAN ONDERWIJS

INGEDIEND AAN

Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal
van *Nederlandsch-Indie.*

MINISTERIE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE
BIBLIOTHEEK
N° P 582 B

BATAVIA,
TER LANDS-DRUKKERIJ.
1854.

AFSCHRIFT.

No. 10.

EXTRAKT *uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie.*

BATAVIA, *den 7den Augustus 1854.*

Gelezen de missive van de Hoofd-Kommissie van Onderwijs, van 22 April 1854 no. $^{62}/_{63}$, strekkende ten geleide van het verslag van den staat van het Onderwijs of Schoolwezen in *Nederlandsch-Indie*, over het jaar 1853.

De Raad van *Nederlandsch-Indie* gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Te bepalen dat het verslag van het Schoolwezen in *Nederlandsch-Indie*,

a. voor Europeanen en Inlandsche Christenen, gedurende 1853, opgemaakt door de Hoofd-Kommissie van Onderwijs;

b. voor Inlanders, over 1853, op te maken ter Algemeene Sekretarie, bij 's Lands Drukkerij te *Batavia* zal worden afgedrukt en alom verkrijgbaar gesteld, en dat van dit verslag *twee honderd* exemplaren zullen worden gesteld ter beschikking van de Hoofd-Kommissie van Onderwijs, en een *vijftigtal* exemplaren zal worden gezonden aan het

Aan

De Hoofd-Kommissie van Onderwijs.

Ministerie van Kolonien, ten einde van hetzelve voor zoo veel noodig, mededeeling te doen aan den Minister van Binnenlandsche Zaken in *Nederland*.

Afschrift dezes zal worden gezonden aan den Raad van *Nederlandsch-Indie* tot informatie, en extrakt verleend aan den Direkteur-Generaal van Financien, den Direkteur der Produkten en Civiele Magazijnen, de Hoofd-Kommissie van Onderwijs en de Algemeene Rekenkamer, tot informatie en narigt.

Akkordeert met voorschreven register.
De fungd. Eerste Adjunkt-Sekretaris van het Gouvernement,
(Was get.) VAN DELDEN.

No. $^{62}/_{63}$.

BATAVIA, *den 22sten April 1854.*

Wij hebben de eer Uwer Excellentie hiernevens aan te bieden het verslag van den staat van het Onderwijs of Schoolwezen in *Nederlandsch-Indie.*

De Hoofd-Kommissie van Onderwijs
in Nederlandsch-Indie,
(*was get.*) P. VAN REES,
President.
Ter ordonnantie van dezelve.
(*was get.*) J. A. PATTIJN,
Sekretaris.

Aan
Zijne Excellentie den Gouverneur-
Generaal van Nederlandsch-
Indie.

VERSLAG

OVER HET

ONDERWIJS

OVER HET JAAR 1853.

Na het uitvoerig verslag over den stand van het onderwijs in geheel *Nederlandsch-Indie*, over de jaren 1850, 1851 en 1852, der regering aangeboden bij geleide-missive van den 27sten April 1853 no. 121/55, zullen de berigten over 1853 kort kunnen zijn, en zich hoofdzakelijk moeten bepalen tot de veranderingen, die sedert gemeld tijdstip zijn voorgevallen.

Als leden der Hoofd-kommissie van Onderwijs zijn, op het daartoe door hen gedaan verzoek, onder dankbetuiging voor de als zoodanig bewezene diensten, eervol ontslagen de heeren *J. Tromp* en Dr. *W. Bosch*. Eerstgenoemde is vervangen door den heer *A. A. Reed* (1) oud lid der Kommissie, van eene reis naar *Europa* teruggekeerd, terwijl tot vervanging van Dr. *W. Bosch* een voorstel aanhangig is.

Ten gevolge der benoeming van den heer *P. van Rees* tot President der Hoofd-kommissie, bij besluit van den 26s en September 1851 no. 1, en het niet vervullen van het ambt

(1) Gouvernements besluit dd. 7 September 1353 no. 10.

van Vice-President, zoo ontbrak bij voortduring nog een lid dier Kommissie, en werd aan het Gouvernement voorgesteld en als zoodanig benoemd Mr. *J. de Wal*, Raadsheer in het Hoog-Geregtshof van *Nederlandsch-Indie*. (1)

Onder de leden der Sub-kommissien van Onderwijs hebben voortdurend eenige veranderingen plaats gehad. Bij elke benoeming is zooveel mogelijk de wenschelijkheid in het oog gehouden om mannen te kiezen, wier beginselen en stand in de maatschappij, waarborgen opleverden voor eene ijverige behartiging der belangen van het Onderwijs.

De zamenstelling der Hoofd- en Sub-kommissien is overigens in derzelver bijzonderheden vermeld op bijlage *A*.

GOUVERNEMENTS ONDERWIJZERS.

Van de 103 onderwijzers, ondermeesters en kweekelingen, die op ultimo December 1852 in Gouvernements dienst waren, zijn blijkens bijlage l^a^. *B*, 3 met verlof naar *Nederland* vertrokken, 1 gepensioneerd en 6 eervol ontslagen of uit de dienst getreden.

Hier te lande zijn vervolgens 8 personen, zoo onderwijzers, ondermeesters als kweekelingen aangesteld, zoodat het in Gouvernements dienst zijnde personeel op ultimo December 1853 bestond uit:

57 onderwijzers.
16 ondermeesters.
29 kweekelingen.

Totaal 101 personen (Bijlage l^a^. *C*.)

Om de kweekelingsdienst op andere grondslagen te doen rusten, zijn 12 kweekelingen van den 4den rang, die zich door aanleg en goed zedelijk gedrag onderscheiden, uit *Nederland* aangevraagd; en is op dit voorstel door het Gouvernement gunstig beschikt, (2) terwijl almede de toe-

(1) Gouvernements besluit dd. 8 April 1853 no. 11.
(2) » » » 4 Junij » » 7.

zegging is ontvangen (1), dat voor het dienstjaar 1854, weder 6 onderwijzers van den 3den rang voor de schooldienst in *Indie* aan het Departement van Kolonien in *Nederland* zullen worden aangevraagd.

Na behoorlijk afgelegd examen, is hier te lande toegekend de 3de onderwijzersrang aan:

L. E. Boijer,
J. M. Halewijn,
J. van der Meijden,
Mevr. *Klussmann* geb. *Wendt*,
Mevr. *A. E. Sesseler* geb. *Oorthuijs*,
Mejufvr. *E. Muhlenfeldt* en
Mejufvr. *J. G. A. J. Verhoeff*;

terwijl al verder akten van toelating zijn uitgereikt tot het geven van lager onderwijs aan:

Mevr. *Klussmann* geb. *Wendt*,
Mevr. *A. E. Sesseler* geb. *Oorthuijs*,
Mejufvr. *A. M. Crans*,
Mevr. *E. H. Fleur* geb. *Boeseken*;

en voor de oprigting van bewaar- of verzorgscholen aan:

S. E. de Looper geb. *Brandt*,
J. C. van Epen geb. *Redeker* en
C. S. Ebell geb. *Ottken*.

Op den voet van het Gouvernements besluit dd. 28 November 1839 no. 1, (Staatsblad no. 38) zijn door de Hoofd-kommissie van Onderwijs geëxamineerd 24 aspiranten voor eene plaatsing bij de landelijke inkomsten en kultures, van welke de volgende 18 aan de vereischten hebben voldaan:

P. F. Woesthoff,
O. M. Roberts van Son,
J. C. A. Scharff,
Jhr. *J. L. Goldman*,
M. J. Brugman,
W. D. Schiff,

(1) Gouvernements besluit dd. 14 Julij 1853 no. 3.

F. Vreede,
J. E. van den Bor,
J. H. A. Buddingh,
G. A. van Delden,
A. J. L. de Witte van Haemstede,
A. Pruijs van der Hoeven,
J. Prins,
F. Baron *Collot d'Escury*,
L. K. van Swieten,
C. M. de Rochemont,
L. G. G. P. de Mey van Streefkerk,
P. W. Teding van Berkhout;

terwijl 7 kandidaten, ofschoon vergunning hebbende, zich niet tot het afleggen van het examen hebben aangemeld.

UITBREIDING VAN HET ONDERWIJS.

Van de in het vorig verslag vermelde toegestane scholen te *Banjoewangie*, *Madioen*, *Palembang* en *Banjoemaas*, valt het volgende te vermelden:

Te *Banjoewangie* is de school bij besluit der Hoofd-kommissie van Onderwijs, dd. 16 Mei 1853 no. 8/58, geopend.

Dit is echter nog niet kunnen geschieden te *Madioen*, *Palembang* en *Banjoemaas*, omdat nog geene berigten ontvangen waren van de voltooijing der gebouwen.

Door de Regering is goedgekeurd (1) de oprigting eener school ter hoofdplaats *Bezoekie*, en wordt slechts op de aankomst gewacht der uit *Nederland* te zenden onderwijzers, om ook die school onmiddelijk in werking te brengen.

Tot de oprigting eener school te *Willem I.* (*Ambarawa*) is almede een voorstel gedaan aan het Gouvernement. (2)

Ten gevolge der inspektiereis van Dr. *S. A. Buddingh*

(1) Gouvernements besluit dd. 8 September 1853 no. 4.

(2) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 25 November 1852 no. 20/51.

waren ook voorstellen aanhangig om Gouvernementsscholen op te rigten in:
de *Preanger Regentschappen*,
Krawang,
Japara,
Bodjonegoro,
Ngawie,
Bangkallang,
Maros;
waaromtrent het volgende wordt aangeteekend.

PREANGER REGENTSCHAPPEN.

Berigt ontvangen zijnde dat in de *Preanger-Regentschappen* een aantal Christen kinderen hoegenaamd geen onderwijs ontvangen, werd de Resident uitgenoodigd wanneer volgens het aangenomen beginsel om voor 20 kinderen eene school op te rigten, het openen eener Gouvernementsschool in die Residentie wenschelijk ware te achten, alsdan de noodzakelijkheid daarvan te betoogen, met bijvoeging van eenen staat der schoolpligtige kinderen, hunnen ouderdom en hunne woonplaats.

Door den Resident werd hieraan voldaan, en als eene geschikte plaats tot vestiging der school opgegeven *Bandong*, alwaar zich meer dan twintig kinderen boven de zes, en beneden de veertien jaren bevonden.

Ten einde nu een volledig voorstel aan het Gouvernement te kunnen indienen, werd de Chef van den Waterstaat en 's Lands civiele werken verzocht, om een projekt met begrooting van kosten voor schoolgebouw en onderwijzerswoning.

In antwoord hierop werd door dien Hoofd-ambtenaar, bij missive van den 13den September 1853 no. 142/55 berigt, dat het verzoek voorloopig in advies moest worden gehouden in verband met de organisatie van het bureau-personeel; doch dat te gelegener tijd een projekt en teekening voor een schoollokaal zoude worden aangeboden.

Het voorstel tot oprigting eener Gouvernements lagere school te *Bandong* is derhalve hiervan afhankelijk.

KRAWANG.

In deze Assistent-Residentie bevonden zich volgens opgave van Dr. *S. A. Buddingh* 89 kinderen, onder welke 31 schoolpligtig; het getal kinderen, op éene plaats vereenigd, bedroeg echter hoogtens *vier*, waarom werd voorgesteld om op een centraal punt, b. v. *Wanaïjassa*, eene Gouvernementsschool op te rigten.

De Assistent-Resident berigtte echter op dezerzijdsche uitnoodiging, dat de aanwezige schoolpligtige Christen-kinderen op zeer van elkander verwijderde plaatsen woonachtig zijn, en het denkbeeld tot de oprigting van eene Gouvernementsschool aldaar voor alsnog niet zal kunnen verwezenlijkt worden; zoodat het bedoeld voorstel kan beschouwd worden als te zijn vervallen.

JAPARA.

Na onderzoek gebleken zijnde, dat zich ter hoofdplaats *Japara* 30 schoolpligtige kinderen bevinden, is besloten om ook voor die plaats eene Gouvernementsschool voor te stellen, en den Chef van den Waterstaat, bij dezerzijdsche missive van den 12den December 1853 no. 138/60 verzocht, een project met begrooting van kosten te willen doen opmaken voor een schoollokaal en onderwijzerswoning, gerekend voor p. m. 50 leerlingen. Even als voor *Bandong* is het voorstel tot oprigting der school hiervan afhankelijk.

BODJONEGORO. (RESIDENTIE REMBANG.)

Door den heer Dr. *S. A. Buddingh* berigt zijnde, dat het aantal schoolpligtige kinderen in de afdeeling *Bodjonegoro* 26 bedroeg, is het plaatselijk bestuur te *Rembang* uitgenoodigd eenen gespecificeerden staat dier kinderen te willen indienen. Bij missive van den 16den November 1853 no. 217 is de bedoelde staat hierop ingediend, waaruit echter blijkt, dat te *Bodjonegoro* slechts 11 schoolpligtige kinderen aanwezig zijn. Uithoofde van dit geringe aantal, kan dus het voorstel worden beschouwd als te zijn vervallen.

NGAWIE.

Het berigt, dat te *Ngawie* 6 schoolpligtige kinderen en 83 militaire kinderen aanwezig zijn, wier opvoeding voorziening vereischt, heeft de Hoofd-kommissie tot de overweging geleid, om ook voor *Ngawie* de oprigting eener Gouvernementsschool voor te stellen, indien het te voorzien is, dat de kinderen van Christenen tot het garnizoen aldaar behoorende, voortdurend zulk een noemwaardig cijfer zullen blijven aanwijzen. De Resident van *Madioen* hierop uitgenoodigd zijnde eenen gespecificeerden staat in te zenden dier schoolpligtige kinderen, werden slechts opgegeven:

18 kinderen boven de zes, en
35 beneden de zes jaren.

Zamen 53.

De twee kinderen, die aan het in den regel aangenomen cijfer van 20 ontbraken, werden verondersteld uit het 35tal kinderen beneden de zes jaren spoedig aangevuld te zullen worden. Wanneer nu het gevraagde project met begrooting van kosten voor het schoolgebouw en de onderwijzerswoning zal zijn ingediend, behoudt de Hoofd-kommissie zich voor, om voor *Ngawie* de oprigting eener Gouvernementsschool aan de Regering voor te stellen.

BANGKALLANG.

Uit het voortdurend gering aantal leerlingen, hetwelk in het begin van het jaar 1843 niet meer dan 6 bedroeg, die allen het onderwijs gratis genoten, moest worden opgemaakt, dat eene school te *Bangkallang* geene dringende behoefte was, weshalve zij tijdelijk gesloten werd.

Door de Hoofd-kommissie thans een onderzoek ingesteld zijnde of het getal schoolpligtige Christen kinderen nog niet was toegenomen, en of de wederopening der school welligt niet noodzakelijk werd bevonden, bleek uit den door de Subkommissie van Onderwijs te *Soerabaija* aangeboden staat der schoolpligtige kinderen te *Bangkallang*, opgemaakt door den

Assistent-Resident aldaar, dat het getal kinderen, die bij de heropening der school daarvan gebruik zullen maken, weder 24 bedraagt; en uit dien hoofde is besloten de heropening dezer school aan de Regering voor te stellen.

MAROS.

Alhier bestond van December 1851 tot December 1852 eene school voor lager onderwijs, waarbij een Europeesch sergeant, aldaar in garnizoen, met name *van Maur*, als leermeester geplaatst was. Door het vertrek van dien onderofficier naar elders, en het mislukken der pogingen om hem te vervangen, zijn de kinderen dier afdeeling weder van geregeld onderwijs verstoken geworden. Volgens den heer Dr. *S. A. Buddingh* was het echter hoogst noodig, dat daarin wierde voorzien door de oprigting eener Gouvernements lagere school, en de plaatsing aan het hoofd daarvan van eenen Gouvernements onderwijzer. Van de Sub-kommissie van *Makasser* worden te dezer zaken de nader verzochte voorstellen ingewacht.

SOERABAYA.

Bij Gouvernements besluit van den 2den September 1849 no. 37, de oprigting eener Gouvernements tweede lagere school te *Soerabaija* toegestaan, en daarbij bepaald zijnde, dat het personeel dier school zal bestaan uit één eersten en één tweeden onderwijzer, rekende men die beide onderwijzers, geholpen door een' ondermeester en eenen kweekeling, genoegzaam voor een getal van 86 leerlingen, die volgens opgave de school zouden bezoeken. In 1853 was echter het getal leerlingen zeer toegenomen, en bedroeg reeds 162, terwijl het te voorzien was, dat genoemd cijfer allengs hooger zoude klimmen door het toenemen der gratis leerlingen, welke voor het grootste gedeelte die school bezoeken. Daardoor was het getal onderwijzers buiten verhouding geraakt tot dat der leerlingen, en werd aan het Gouvernement voorgesteld om voor die school nog een derden onderwijzer te benoemen, op een

inkomen van *f* 100 's maands, *f* 30 indemniteit van huishuur en een vijfde aandeel in de schoolgelden.

Hiertoe magtiging verkregen zijnde (1) werd als zoodanig benoemd de Onderwijzer voor de Oost-Indische dienst *L. van den Bor Jr.*

PADANG.

Even als bij de school te *Soerabaija*, was ook te *Padang* het aantal schoolgaande kinderen buitengewoon toegenomen, en werd, toen het getal leerlingen tot 109 was gestegen, de benoeming van een tweeden onderwijzer aan die school, op een inkomen van *f* 100 's maands, *f* 30 indemniteit van huishuur en een tiende aandeel in de schoolgelden, aan het Gouvernement voorgesteld, en na verkregen magtiging (1) als zoodanig benoemd de onderwijzer voor de Oost-Indische dienst *B. A. Willems.*

BATAVIA.

Nadat in overweging was genomen om te *Meester Cornelis* (*Ommelanden van Batavia*) eene Gouvernementsschool op te rigten, verzocht en verkreeg de partikuliere onderwijzer *B. A. Brassinga* admissie, om aldaar school te houden. De goede verwachtingen, welke men van dien onderwijzer koesterde, deden het denkbeeld opvatten om, even als te *Salatiga* plaats heeft, eene overeenkomst met hem aan te gaan tot het verleenen van gratis onderwijs aan de behoeftige kinderen in die wijken. Door de Regering is daarop magtiging verleend (2) om gedurende de jaren 1853 en 1854, te stellen ter beschikking van de Hoofd-kommissie van Onderwijs eene som van *f* 75 's maands, ten einde te strekken als tegemoetkoming aan den partikulieren onderwijzer te *Meester Cornelis B. A. Brassinga*, voor het geven van onderwijs aan 12 of minder

(1) Gouvernements besluit dd. 8 Mei 1853 no. 7.

(2) » » » 21 September 1853 no. 3.

behoeftige kinderen, met bepaling, dat deze som zal worden verhoogd met ƒ 6 's maands voor iederen behoeftigen scholier boven het getal van 12, hem door de Hoofd-kommissie aan te wijzen. Door deze beschikking komt dus vooreerst het voorstel tot oprigting eener Gouvernementsschool te vervallen.

KEDONGKEBO.

Door het Militair Departement werden eenige voorstellen gedaan, welke allen in verband stonden met het hoofddenkbeeld, om de onderwijzers voor de pupillenschool te *Kedong-Kebo* uit de civiele onderwijzers te kiezen.

Na de beschouwing der Hoofdkommissie was het noodzakelijk om de, het onderwijs der pupillenschool betreffende artikelen van het reglement, gearresteerd bij besluit van den 15den Junij 1850 no. 16, eenige wijzigingen te doen ondergaan. Zij kon zich geheel vereenigen met het gevoelen van het Militair Departement, dat in het belang van het onderwijs aan de pupillenschool eene voorziening in het lot der aldaar geplaatste onderwijzers noodzakelijk is; en had geene bedenkingen om, nadat te dezer zake eene Gouvernements beschikking zoude zijn geprovoceerd, hare medewerking te verleenen tot het aanstellen van bekwame en geschikte onderwijzers.

INDISCH SCHOOLBLAD TE BATAVIA.

Op het voetspoer der in *Nederland* verschijnende periodieke geschriften, die zich uitsluitend en alleen met de zaken van het onderwijs bezig houden, en waardoor de pædagogische wetenschappen meer algemeen onder den onderwijzersstand worden verspreid en beoefend, werd door het Nederlandsch-Indisch Onderwijzers-Genootschap de toestemming verzocht tot de uitgave van een Indisch Schoolblad, ter bevordering van opvoeding en onderwijs.

De uitgave van dit blad, door de Regering tot wederopzeggens

toegestaan (1), heeft dit jaar geregeld alle maanden plaats gehad. De verschenen 12 nummers beloven voor de toekomst veel goeds.

CURSUS VOOR DE STEL- EN MEETKUNDE. — IDEM VOOR DE FRANSCHE, ENGELSCHE EN HOOGDUITSCHE TALEN.

Aan den onderwijzer *A. de Bruijn* is, bij besluit der Hoofdkommissie van Onderwijs (2), vergunning verleend om te *Batavia* te openen eene cursus voor de stel- en meetkunde; terwijl aan den onderwijzer *J. M. Rosskopf* is toegestaan (3) eene cursus te houden voor de Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen.

PUBLIKATIE OP HET ONDERWIJS DOOR ONBEVOEGDEN.

Sedert eenigen tijd hadden zich op onderscheidene plaatsen inrigtingen van openbaar onderwijs door onbevoegden gevestigd, in strijd met art. 6 van het reglement voor het schoolwezen (staatsblad 1818 no. 4); de verbodsbepaling in dit artikel was echter zonder kracht, want zij werd straffeloos overtreden. Poenaliteit bij overtreding bestond niet; ten gevolge der misbruiken uit dezen staat van zaken voortvloeijende, werd een uitvoerig voorstel gedaan aan het Gouvernement tot voorziening, waarop is gevolgd de reeds zoo gunstig gewerkt hebbende publikatie (4) op het onderwijs door onbevoegden, die bij afzonderlijke circulaire ter kennisse is gebragt aan de Sub-kommissien van Onderwijs op *Java* en de *Buitenbezittingen*.

---

(1) Gouvernements besluit dd. 20 December 1852 no. 4.

(2) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 3 Mei 1853 no. 92/55.

(3) » » » » » 3 Mei 1353 no. 81/55.

(4) Publikatie dd. 12 April 1853 no. 5.

SCHOOL VAN DEN HEER JANSZ TE JAPARA.

Op het verzoek van *P. Jansz*, onderwijzer van den 2den rang, die in betrekking staat tot eene te *Amsterdam* gevestigde doopsgezinde vereeniging tot bevordering der Evangelische verbreiding in de Nederlandsche Overzeesche bezittingen, en aan wien eene akte van vast verblijf in *Nederlandsch-Indie* is verleend, om op uitnoodiging van den heer *Soekias*, landbouwer op *Soembring* bij *Japara*, eene school open te stellen voor Javaansche kinderen, ter onderrigting in de allernoodzakelijkste kundigheden en ter leiding van verstand en hart in Christelijken zin, en om tevens eenige Christen kinderen de gelegenheid tot onderwijs te verschaffen, is door de Regering tot wederopzeggens vergunning verleend *eerstelijk:* onder toezigt van het gewestelijk Europeesch bestuur en den betrokken Regent, eene school te openen in de afdeeling *Japara*, voor het geven van onderwijs in het Javaansch lezen, schrijven, rekenen en dergelijke, aan kinderen van Javanen; ten *tweede:* het Evangelie te verkondigen onder de Mahomedaansche bevolking in de afdeeling *Japara*.

Voor admissie tot het gewoon of lager onderwijs aan de Christenkinderen heeft de onderwijzer *P. Jansz* zich nog niet bij de Hoofd-kommissie aangemeld.

SCHOOL VAN W. HOEZOO TE SAMARANG.

Bij Gouvernements besluit (1) is aan *W. Hoezoo*, zendeling van het Nederlandsch Zendelinggenootschap, aan wien tot wederopzeggens was vergund om te *Samarang* en in deszelfs omstreken het Evangelie te verkondigen onder de Mahomedaansche bevolking, tot wederopzeggens vergund onder toezigt van het gewestelijk bestuur en den betrokken Regent, te *Samarang* eene school te openen, voor het geven van onderwijs in het Javaansch en Maleisch lezen en schrijven, rekenen en dergelijke, aan kinderen van Javanen.

(1) Gouvernements besluit dd. 3 Februarij 1353 no. 10.

AMBACHTSSCHOOL TE SOERABAYA.

Door *H. de Bruijn*, *J. F. G. Brumund* en andere ingezetenen van *Soerabaija*, autorisatie verzocht zijnde om eene school op te rigten voor ambachtslieden, is bij Gouvernements besluit (1) aan de rekestranten te kennen gegeven, dat hun, voor zooveel noodig, wordt toegestaan het tot stand brengen eener vereeniging, met het doel om te *Soerabaija* op te rigten eene school voor ambachtslieden, in gelijkervoege als de verschillende bouwkundige teeken-akademien in *Nederland*, en dat de Regering de daartoe op te rigten vereeniging erkent.

ONDERWIJS IN DE GRONDBEGINSELEN VAN DEN PRAKTISCHEN LANDBOUW.

Door het lid der Sub-kommissie van Onderwijs te *Buitenzorg*, *P. F. H. Fromberg*, werd die Kommissie opmerkzaam gemaakt op het nut, hetwelk er in gelegen zoude zijn, om op de Gouvernements lagere scholen aan de leerlingen van de hoogste klasse, eenig onderwijs te geven in de grondbeginselen van den praktischen landbouw; en aangeboden om ter bevordering daarvan, en in navolging van hetgeen in *Nederland*, *Engeland*, *Schotland*, *Noord-Amerika* enz. is geschied, eene eenvoudige en voor het beperkt verstand bevattelijke handleiding in vragen en antwoorden te vervaardigen, om daardoor tot het gewenschte doel te geraken; terwijl al verder werd aangeboden, om, mogt dit denkbeeld bijval vinden, later nog een dergelijk boekje zamen te stellen voor de verschillende kultures op *Java*.

De Hoofd-kommissie dit verdienstelijk voornemen ten volle toejuichende, verleende bij besluit (2) de daarvoor verlangde admissie, onder tekennengave dat zij met belangstelling de bedoelde handleiding te gemoet ziet.

---

(1) Gouvernements besluit dd. 16 Januarij 1853 no. 5.

(2) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 19 Julij 1853 no. 29/53.

4de ONDERWIJZERSRANG.

Naar aanleiding van het voorstel der Hoofd-kommissie van Onderwijs (1) om een twaalftal Hollandsche kweekelingen van den 4den onderwijzersrang beschikbaar te verkrijgen, werd besloten, ten einde de Indische kinderen voor het onderwijzersvak aan te moedigen, om, wanneer zij geschiktheid bezitten, die jongelingen tot dezelfde inkomsten te bevorderen als de uit *Nederland* aangevraagde, wanneer zij namelijk in staat zullen zijn, af te leggen een examen voor den 4den rang, even als in *Nederland*.

Deze 4de of laagste rang in *Indie* nimmer ingevoerd zijnde, is een ontwerp-instruktie met eene memorie van toelichting ingediend, en bij Gouvernements besluit (2)

1°. bepaald: dat even als in *Nederland* ook in *Nederlandsch-Indie* zal worden ingevoerd de 4de onderwijzersrang.

2°. gearresteerd de door de Hoofd-kommissie van Onderwijs ingediende instruktie voor het afnemen en afleggen van het examen voor den 4den onderwijzersrang. (vide bijlage L.)

Genoemde instruktie is daarna gedrukt en aan de onderscheidene Sub-kommissien van Onderwijs op *Java* en de *Buitenbezittingen* toegezonden.

Dr. S. A. BUDDINGH.

Omtrent de inspektiereis van Dr. *S. A. Budding* over het onderwijs of schoolwezen, wordt verwezen tot de dezerzijdsche missives:

dd. 28 Februarij 1853 no. 1/48, waarbij zijn behandeld:
de Residentien *Bantam*,
Krawang,
Preanger-Regentschappen,
Cheribon,

(1) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 8 Julij 1853 no. 3/56.

(2) Gouvernements besluit dd. 29 Oktober 1853 no. 4.

dd. 20 Mei 1853 no. 71/53.	de Residentien	*Tagal*,
		Pekalongan,
		Kadoe,
		Bagelen,
		Banjoemaas,
		Soerakarta,
		Djocjokarta,
	Assist.-Residentie	*Salatiga met Ambarawa*,
dd. 26 Mei 1853 no. 2/55.	» »	*Patjitan*,
dd. 31 Mei 1853 no. 71/54.		*Madioen*,
dd. 6 Junij 1853 no. 52/53.		*Rembang*,
dd. 6 Junij 1853 no. 30/56.		*Japara*,
		Banjoewangie,
		Bezoeki.

Van den Heer Dr. *S. A. Buddingh* zijn op heden bij de Hoofd-kommissie van Onderwijs nog in behandeling de rapporten over de residentien:

SAMARANG,

aangeboden bij ambtsbrief van den Resident van *Samarang*, dd. 9 Augustus 1853 no. 2787/1, en

MENADO,

aangeboden bij ambtsbrief van den Resident van *Menado*, dd. 28 Julij 1853 no. 870, omtrent welke rapporten nadere inlichtingen zijn gevraagd aan de betrokken Sub-kommissien, die tot heden nog niet ontvangen zijn.

KOSTEN VAN HET ONDERWIJS.

Gelijk in het vorig verslag is gezegd, kan de Hoofd-kommissie zich alleen bepalen tot de vermelding van totale cijfers van ontvangsten en uitgaven voor het onderwijs of schoolwezen, welke bij de boeken zijn uitgetrokken over 1852.

De ontvangsten der schoolgelden over *Nederlandsch-Indie* gedurende het jaar 1852 hebben volgens de algemeene boeken bedragen . . . . . *f* 49,669:17.

terwijl de uitgaven voor het onderwijs of schoolwezen gedurende dit jaar hebben bedragen . . . . . *f* 241,104:10½.

zoodat de uitgaven de ontvangsten hebben overschreden met . . . . . *f* 191,734:11 3½.

afgescheiden van hetgeen nog is uitgegeven voor schoolgebouwen, welke bij de algemeene boeken zijn gebragt ten laste van het hoofd: civiele gebouwen en waterstaat-materieel.

UITGAVEN GEDURENDE 1852 GEDAAN VOOR DE GEBOUWEN VAN HET SCHOOLWEZEN IN NEDERLANDSCH-INDIE.

Onderhoud van het schoolgebouw te *Serang*	*f*	24:—
Idem der scholen te *Samarang*	-	220:—
Idem der school te *Kadoe*	-	25:—
Oprigting van een schoolgebouw te *Madioen*	-	2500:—
Aanmaak van schoolmeubilair te idem .	-	160:—
Onderhoud van het schoolgebouw te *Bagelen*	-	75:60
Idem van de school te *Djokjokarta* . .	-	126:—
Inrigting van een schoollokaal te *Pattie* .	-	281:93
Daarstelling eener latrine bij de lagere scholen te *Soerabaija*	-	223:16
Zware reparatiën aan het schoolgebouw te *Passaroehan*	-	152:20
Onderhoud van het schoolgebouw te *Sumanap*	-	50:—
Inrigting van een schoollokaal te *Palembang*	-	1098:—
Voor schoolmeubilair te idem	-	132:—
Onderhoud der school te *Padang*	-	227:20
» » » » *Benkoelen* . .	-	53:76
» » » » *Banjermasin* .	-	17:35
Opbouw eener school te *Amboina*	-	4169:62
Zware reparatiën aan de school te *Ternate*	-	172:58
Te zamen	*f*	9707:80

De uitgaven voor het schoolwezen zijn voor 1852 begroot op . . . . . *f* 220,023:—
en de ontvangsten op . . . . . - 44,159:—

blijft meerdere uitgaven . . . . . *f* 175,864:—
of . . . . . - 15,870:113½

minder dan dezelve hebben bedragen . . *f* 191,734:113½

Als bijlage is hier achter gevoegd *de begrooting van uitgaven voor het onderwijs of schoolwezen in Nederlandsch-Indie over 1853*, waaruit blijkt, dat de kosten voor het Indisch schoolwezen zijn begroot op . . *f* 276,855:—
en dat van die som na aftrek van de uitgaven voor het onderwijs der inlandsche Christenen, . . . *f* 15,134
en dat voor de Javanen, ... - 65,271 *f* 80,405:—
overblijft voor het gewoon lager onderwijs . . . . . *f* 196,450:—
waarbij moet geteld worden de, uit een afzonderlijk hoofdstuk van 's lands begrooting bestredene, in 1853 beschikbaar gestelde sommen voor schoolgebouwen en meubelen, ten bedrage van . . . . . *f* 9,707:80—
zoodat het geraamde totale cijfer van uitgaven voor het onderwijs der Europeanen in 1853 bedraagt . . . . . *f* 206,157:80—

Gedurende 1853 zijn de toegestane uitgaven vermeerderd met de ondervolgende posten:

BATAVIA. Toelage aan de partikuliere school te *Meester-Cornelis*, gemiddeld . . . . . *f* 1,200:—
BANJOEMAAS. Traktement aan een onderwijzer . - 1,200:—
Indemniteit van huishuur . . . . . - 360:—
BEZOEKIE. Traktement aan een onderwijzer . . - 1,200:—
Indemniteit van huishuur . . . . . - 360:—

Transportere . . *f* 4,320:—

Per transport . .	*f* 4,320:—
SOERABAYA. Traktement aan een derden onderwijzer aan de 2de school.	- 1,200:—
Indemniteit van huishuur	- 360:—
PADANG. Traktement aan een 2den onderwijzer	- 1,200:—
Indemniteit van huishuur	- 360:—
Te zamen	*f* 7,440:—

BIJZONDERHEDEN BETREFFENDE HET GOUVERNEMENTS LAGER ONDERWIJS.

BANTAM.

Over het algemeen verkeert het onderwijs in deze Residentie in een' bevredigenden toestand, en hebben er in het onderwijzend personeel geene veranderingen plaats gehad.

BATAVIA.

GOUVERNEMENTS EERSTE LAGERE SCHOOL TE WELTEVREDEN.

Het onderwijs is op deze school geregeld voortgegaan; onder de onderwijzers hebben echter in den loop van dit jaar eenige veranderingen plaats gevonden. De 2de onderwijzer *C. Pieck* is als waarnemend 1ste onderwijzer aan de stadsschool te *Batavia* geplaatst, om daar gedurende zes maanden bewijzen van geschiktheid te geven als besturend onderwijzer.

Aan den 3den onderwijzer *J. J. de Weijer* is, uithoofde van ziekte, een tweejarig verlof naar *Nederland* verleend. (1)

Tot 3den onderwijzer is vervolgens benoemd de 1ste onderwijzer der Hervormde weeshuisschool te *Samarang*, *F. W. S. von Staedel* (2), en hem in afwachting van de benoeming van een' 2den onderwijzer, het onderrigt in de middelste klasse der school opgedragen. Om te gemoet te komen in het onderwijs der 3de of laagste klasse, zijn de onderwijzers voor de Oost-Indische dienst *W. Beerekamp* en *J. M. Rosskopf* tijdelijk aldaar werkzaam gesteld, de eerste tot Maart, de laatste tot December dezes jaars.

De onderwijzer *C. Pieck*, na gehouden examen voor de betrekking van 1sten onderwijzer aan de stadsschool te *Batavia* geschikt geoordeeld zijnde, is in de vakature van 2den

(1) Gouvernements besluit dd. 6 Maart 1853 no. 1.

(2) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 29 Maart 1853 no. 57/55.

onderwijzer voorzien door de benoeming van *R. Sleeswijk Veenstra*, 2de onderwijzer aan de 1ste school te *Soerabaija*. (1)

Het personeel der onderwijzers is alsnu geheel voltallig, met uitzondering der toegestane ondermeestersbetrekking, waarvoor zich tot heden niemand heeft aangemeld, en bestaat uit den hoofd-onderwijzer *B. Andeweg*, 2den onderwijzer *R. Sleeswijk Veenstra*, 3den onderwijzer *F. W. S. von Staedel*.

Bij Gouvernements beschikking (2) is nog magtiging verleend tot den aanmaak van 18 nieuwe schooltafels, en tot dat einde ten laste van het dienstjaar 1853 beschikbaar gesteld eene som van *f* 360.

GOUVERNEMENTS TWEEDE LAGERE SCHOOL TE WELTEVREDEN.

De vier onderwijzers aan deze school geplaatst, hebben gedurende dit jaar hunnen arbeid ongestoord voortgezet, terwijl in de betrekking van ondermeester uithoofde van gebrek aan geschikte personen voor dezen tak der schooldienst, nog niet is kunnen worden voorzien. De onderwijzer voor de Oost-Indische dienst *A. de Bruijn* is tijdelijk aan deze school werkzaam gesteld, in afwachting van eene vaste plaatsing. Bij voortduring geeft het onderwijs op deze school zeer gunstige uitkomsten.

STADS SCHOOL TE BATAVIA.

De benoemd 1ste onderwijzer aan die school *J. W. Sloot*, uithoofde van ziekte een tweejarig verlof naar *Nederland* gevraagd en verkregen hebbende (3) werd, zoo als hier voren is gezegd, vervangen door den onderwijzer *C. Pieck* van de school te *Weltevreden*. Verdere veranderingen hebben geen plaats gehad, en is het onderwijs geregeld voortgezet.

Uithoofde een voorstel aanhangig was om de school, gehouden in het diakoniehuis op *Molenvliet* te verplaatsen naar

---

(1) Gouvernements besluit dd. 20 November 1853 no. 10.
(2) » apostillaire dispositie dd. 13 Januarij 1853 no. XIII.
(3) » besluit dd. 5 Januarij 1853 no. 4.

het *Prinsenveld*, en zulks naar aanleiding van het verzoek door eenige ingezetenen van *Batavia* gedaan, is in den loop van dit jaar nog geen gevolg gegeven aan de toegestane verbouwing. Het verplaatsen der school door het Gouvernement niet noodzakelijk geacht, en op het genoemde verzoek afwijzend beschikt zijnde (1), zoo zal eerlang met de geprojecteerde verbouwing een begin worden gemaakt, waarvoor bereids bij Gouvernements apostillaire dispositie van den 17den Augustus 1852 no. V, eene som van *f* 4,516:37 is toegestaan.

PARTIKULIERE SCHOOL TE MEESTER CORNELIS.

De aard en de strekking dezer school, zoomede de overeenkomst met den onderwijzer *B. A. Brassinga* voor het onderwijs van de in die wijken aanwezige gratis leerlingen, behandeld zijnde bij het hoofdstuk: *Uitbreiding van het Onderwijs*, wordt hiertoe verder overgewezen.

PARTIKULIERE SCHOOLINRIGTINGEN.

De scholen van *H. du Puij*, *G. Verhulp*, *N. Nortier* en Mejufvrouw *Guex de Coudray*, werken met goed gevolg voort; terwijl de nieuw opgerigte school van Mevrouw *Klussmann* geb. *Wendt*, op het Koningsplein naast de Willemskerk gevestigd, goede resultaten belooft.

BEWAARSCHOOL TE BAZAAR BAHROE.

Ook in dit jaar is deze school niet vooruitgegaan, en zou zij niet staande zijn gebleven zonder de toelage van *f* 90. 's maands, haar toegekend uit 's lands kas. (2).

BUITENZORG.

De goede dunk, die men in het vorig verslag van den onderwijzer *L. van den Bor Sr.*, tot het geven van onderwijs

(1) Gouvernements apostillaire dispositie dd. 10 Augustus 1833 no. VII.
(2) » besluit dd. 12 April 1853 no. 4.

zoowel, als omtrent den omgang met de kinderen had opgevat, is door de goede uitkomsten gebleken juist te zijn geweest. Het aantal kinderen op de school is echter niet aanzienlijk vermeerderd, en bedraagt thans 28.

De vorderingen kunnen als zeer voldoende beschouwd worden, en duiden, volgens het laatste berigtder Sub-kommissie, ongedwongene houding en bescheidene vrijheid, eene weldadige ontwikkeling aan van het ontluikend zedelijk gevoel, door eene zachte welwillende en liefderijke hand met kennis geleid.

De school, vroeger gehouden in de kerk, is uithoofde van reparatie aan dat gebouw tijdelijk in een ander lokaal overgebragt.

Door een der ingezetenen was welwillend een ledigstaand huis ten gebruike aangewezen; uithoofde thans moeijelijkheden ondervonden worden in de verdere beschikking over dat huis, is een voorstel gedaan aan het Gouvernement (1) om eene som van *f* 60 's maands toe te staan tot inhuur van een geschikt schoollokaal.

HERWIJNEN.

Volgens de laatste driemaandelijksche opgave waren er 52 leerlingen, die het instituut bezochten.

Bij Gouvernements renvooi van den 23sten Mei 1853 no. 5752, is de Hoofd-kommissie van Onderwijs opgedragen om te dienen van konsideratien en advies op eene missive van den Minister van Kolonien, dd. 3 Maart 1853 1ª. A no. 1/148, waarbij het denkbeeld wordt geopperd om, wanneer de inrigting te *Herwijnen* goede resultaten belooft, en mitsdien de duurzame belangstelling der Regering verdient, het instituut van Gouvernementswege geldelijk te ondersteunen, met het doel voornamelijk om het voor minvermogende ouders, (vooral ambtenaren en officieren) ten behoeve van hunne kinderen, toegankelijker te maken, bij voorbeeld: door het toekennen van beurzen.

(1) Missive Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 23 December 1853 no. 40/41.

Na de Sub-kommissie van Onderwijs te *Buitenzorg* en de Kommissie voor het instituut ter zake te hebben gehoord, heeft de Hoofd-kommissie van Onderwijs bij haar kommissariaal rapport dd. 24 December 1853 no. 23/59, de eer gehad te adviseren:

Aan de Kommissie van het Instituut te *Herwijnen* te verleenen:

a. eene subsidie van *f* 16,000 over het loopende jaar 1853, ter afdoening van aangegane verbindtenissen ten laste van het Instituut;

b. eene jaarlijksche subsidie van *f* 12,000 over de jaren 1854, 1855 en 1856, ten einde de thans gehevene schoolgelden te kunnen verminderen van *f* 900 tot 700 'sjaars, onder gehoudenis van de zijde der Kommissie voornoemd, om zoodanige regelingen te nemen als nader mogten blijken meer met het algemeen belang, en tot de bestendiging der zaak, overeen te komen.

CHERIBON.

Het getal leerlingen heeft gemiddeld bedragen 32, waarvan aan 21 gratis onderwijs is gegeven.

Ofschoon de uitkomsten bij het laatste examen blijken gaven van eene goede leerwijze van den onderwijzer *A. Cupaerus*, zoo waren echter de vorderingen, in vergelijk met het vorige jaar, onbeduidend.

Dit moge voor een gedeelte worden toegeschreven aan de gedurende het geheele jaar 1853 geheerscht hebbende koorts-epidemie, waaraan alle schoolkinderen herhaaldelijk bij afwisseling geleden hebben, en waardoor zij derhalve de school zeer ongeregeld hebben kunnen bezoeken; doch moet ook voor een groot gedeelte daarin worden gezocht, dat de pogingen van den onderwijzer schipbreuk lijden op de onverschilligheid van sommige ouders en voogden, om den onderwijzer behulpzaam te zijn in het onderwijs, door de kinderen, gedurende den tijd,

welke zij buiten school doorbrengen, te doen onderhouden, hetgeen zij in den schooltijd geleerd hebben.

De school wordt steeds gehouden in het kerkgebouw.

TAGAL.

Mogten de berigten over deze school bij ons laatste verslag geenen bijzonderen vooruitgang in het onderwijs behelzen, zij waren later meestal bevredigend.

Bij het gehouden openbaar examen, dat op den 11den Julij 1853 heeft plaats gehad, hebben de leerlingen der hoogste en laagste klasse tamelijk voldoende blijken hunner vorderingen gegeven; terwijl die van de middelste klasse, ofschoon in vergelijk van het vorige jaar werkelijk vorderingen hebbende gemaakt, nog niet op de gewenschte hoogte schenen te zijn, zoodat de zorg dezer klasse den onderwijzer bijzonder is aanbevolen.

Het is de Sub-kommissie dan ook voldoende gebleken, dat de onderwijzer *J. W. P. Rasens* met de vereischte bekwaamheid en geschiktheid voor zijn vak is toegerust, om door eene bevattelijke leertrant de verstandsontwikkeling der aan zijne zorg toevertrouwde jeugd bevorderlijk te wezen.

De kweekeling *H. Willemsen*, wiens bezoldiging van *f* 12:60 tot *f* 25 's maands is verhoogd geworden, voldoet aan zijne roeping tamelijk goed, en geeft vooral in den laatsten tijd door meer ijver en verbeterd gedrag, blijken, die onderscheiding niet onwaardig te zijn geweest.

PEKALONGAN.

Bij Gouvernements besluit van den 23 Maart 1853 no. 11, is magtiging verleend tot opbouwing van een schoollokaal te *Pekalongan*, en daarvoor beschikbaar gesteld:

aan fondsen ten laste van den lande . . .	*f* 2,212:44
aan inschrijvingen van partikulieren	- 285:—
te zamen	*f* 2,497:44

Ten gevolge hiervan is in dit jaar op eene zeer doelmatige plaats in het midden der stad, een steenen met pannen gedekt schoollokaal opgerigt, hetwelk ruim en luchtig gebouwd, volkomen aan het doel beantwoordt en de plaats tot sieraad verstrekt.

Dit lokaal is den 1sten December 1853 betrokken.

In het personeel is geene verandering gekomen. De onderwijzer *J. E. van der Wijck* is gedurende het geheele jaar bij de school werkzaam geweest, en heeft daarbij alle blijken van ijver en geschiktheid gegeven, zoodat die onderwijzer zich de tevredenheid der Sub-kommissie van Onderwijs volkomen heeft waardig gemaakt.

Het is niet mogelijk geweest geschikte personen voor de betrekkingen van kweekeling te vinden, en wordt het gemis daaraan zeer gevoeld bij het onderwijs in de 3de klasse, daar het den onderwijzer niet mogelijk is aan die klasse zoo veel tijd te besteden, als wenschelijk en noodzakelijk is.

SAMARANG.

GOUVERNEMENTS EERSTE LAGERE SCHOOL.

Bij het personeel dezer school hebben gedurende 1853 geene andere veranderingen plaats gehad, dan dat de kweekeling *J. C. Klein* in dezelfde hoedanigheid met eene kleine traktementsverhooging naar de derde Gouvernements lagere school is overgegaan; zijnde de hierdoor ontstane vakature aangevuld door den leerling dezer school *W. H. M. Klein*, die tot kweekeling benoemd werd op eene bezoldiging van *f* 10 's maands. (1)

Het getal der leerlingen, dat gedurende 1853 onderwezen is, heeft gevariëerd van 95 tot 108; op ultimo December 1853, waren 101 leerlingen ter schole.

Sedert lang bestaat het plan om het schoolgebouw te vergrooten, of een ander lokaal te betrekken, uithoofde het ten

(1) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 7 Julij 1853 no. 46/57.

gevolge van deszelfs ondoelmatige verdeeling in drie vertrekken, waarvan het middelste alléén zoo veel ruimte bevat als de beide anderen te zamen, zelfs voor 100 leerlingen eene toereikende lokaliteit mist.

Het onderwijs werd gegeven in het lezen, schrijven, rekenen, algebra, en aan daarvoor vatbare leerlingen ook in de meetkunde. Verder liep het onderwijs over de Nederlandsche taal, briefstijl, aardrijkskunde, geschiedenis en zangkunst, terwijl eindelijk nog door den teekenaar *J. C. M. Kruseman* tweemalen 's weeks onderrigt in het teekenen wordt gegeven, waaraan echter slechts tien kinderen deel nemen.

GOUVERNEMENTS TWEEDE LAGERE SCHOOL.

Het personeel dezer school is gedurende 1853 verminderd met den kweekeling *P. H. Doeve*, die eenen anderen werkkring heeft gezocht.

Het getal der leerlingen, dat in dit jaar deze school bezocht, beliep gemiddeld 96 en onderging dus bijna geene verandering. Het schoolgebouw is ruim en luchtig, en voldoet aan de vereischten.

GOUVERNEMENTS DERDE LAGERE SCHOOL.

Het personeel dezer school verminderde gedurende 1853 met den kweekeling *W. A. P. T. L. Mierop*, die wegens ziekte genoodzaakt werd zijn ontslag te vragen; hij werd vervangen door den kweekeling *J. C. Kleijn*.

Het getal leerlingen beliep op ultimo December 1853, 153, die allen gratis onderrigt ontvingen.

Deze school wordt steeds gehouden in een gehuurd lokaal, dat niet tot het doel is ingerigt. In de maand Junij 1853 echter is een lokaal ingehuurd, hetwelk eenigzins beter gelegen en ingerigt is.

Nabij het gebouw der 2de school is met den opbouw der 3de school een begin gemaakt, doch volgens een plan, dat

sedert is verworpen, zoodat het nog wel eenigen tijd zal duren, voor dat dit lokaal voltooid zal wezen. Intusschen is een verbeterd plan in bewerking, en wordt daarover gekorrespondeerd met den Chef van den Waterstaat.

HERVORMDE WEESHUISSCHOOL.

Het getal leerlingen, dat in 1853 bij deze school onderrigt ontving, bedroeg gemiddeld 156.

Sedert het vertrek van den eersten onderwijzer *von Staedel* in de maand Maart 1853, was de leiding van het onderwijs meestal opgedragen aan den binnen-regent *J. R. P. F. Gonggrijp*, dewijl de onderwijzer *J. O. Boulet*, thans naar *Nederland* vertrokken, zijne dienst slechts van tijd tot tijd vervulde.

De binnen-regent voornoemd, heeft in 1853 het examen voor den 3den onderwijzersrang afgelegd, en is in verband tot de bepaalde vereeniging der betrekkingen van binnenregent en 1sten onderwijzer, voorgedragen tot vervulling der laatstgenoemde bediening.

De betrekking van 2den onderwijzer, opengevallen door de opdragt aan den 2den onderwijzer *J. G. van der Linden* van de bediening van binnen-regent (1), is voor alsnog onvervuld, daar de bij besluit der Hoofd-kommissie van Onderwijs van 7 Januarij 1854 no. 143/60 daartoe benoemden onderwijzer *J. C. Voorneman*, nog niet van *Ternate* is aangekomen.

ROOMSCH-KATHOLYKE WEESHUISSCHOOL.

Ter vervanging van den onderwijzer *J. W. Sloot*, werd de onderwijzer *J. Valette* aan het hoofd dezer school geplaatst. Het onderwijs werd gemiddeld aan 144 leerlingen gegeven.

De onderwijzers *B. van der Kolk*, *T. J. Klatt* en *P. C. Mierop*, hebben het voornemen te kennen gegeven eene herhalingsschool te openen voor jonge lieden, die uithoofde van

(1) Gouvernements apostillaire dispositie dd. 30 September 1853 no. XVI.

min voordeelige omstandigheden de school te vroeg moesten verlaten, ten einde spoedig iets te kunnen verdienen, en bij wie de verkregene bekwaamheden niet tot zoodanige hoogten zijn gekomen, als voor hunnen verderen levensloop onontbeerlijk is. De Sub-kommissie heeft daartoe gereedelijk eene der schoollokalen ten gebruike afgestaan.

De ondervolgende traktements-verhoogingen zijn verder in het algemeen te *Samarang* verleend aan:

N. P. L. Boÿer,	van	*f* 20	tot	*f* 40	's maands;	(1)
H. C. A. Cornelius,	»	- 50	»	- 75	»	(2)
L. A. de la Croix,	»	- 15	»	- 20	»	(3)
P. H. Doeve,	»	- 10	»	- 15	»	(4)
J. A. Nierop,	»	- 50	»	- 75	»	(5)
J. C. Klein, aangesteld op		- 12	's maands;			(6)
J. H. Toorop,	van	- 20	tot	*f* 25	's maands;	(7)
C. L. Koch, aangesteld op		- 10	's maands.			(8)

PARTIKULIERE SCHOLEN.

Ter hoofdplaats *Samarang* bestaan partikuliere inrigtingen van onderwijs, als:

1°. van mevrouw *Mendes da Costa*, voorheen weduwe *Hijmans*, alwaar gemiddeld aan een twintigtal kinderen onderwijs wordt gegeven in de Hollandsche, Fransche en Engelsche talen, geschiedenis, mythologie, wiskunde, teekenen, muziek, dansen en vrouwelijke handwerken. Het onderwijs heeft er geregeld plaats gehad en is vrij voldoende;

2°. Van mevrouw *Hachtman* geb. *van der Eem;*

3°. van mevrouw *Jaspers* geb. *de Raat;*

---

(1) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 24 December 1853 no. 121/60.
(2) » » » » » 12 Maart » » 70/54.
(3) » » » » » » » » » »
(4) » » » » » » » » » »
(5) » » » » » 7 Julij » » 46/57.
(7) » » » » » 12 Maart » » 70/54.
(8) » » » » » 30 April » » 102/55.

4°. van mevrouw *Caténius* geb. *Franck;*

5°. van mejufvrouw *E. Muhlenfeld.*

Deze scholen bevatten doorgaans meer leerlingen dan die sub 1°. genoemd, doch het zijn meer bewaarscholen, waar het onderwijs zich bepaalt tot lezen, schrijven, rekenen en vrouwelijke handwerken.

Te *Salatiga* gaat de partikuliere onderwijzer *C. Behr* voort met het gratis geven van onderwijs aan de hem daartoe aangewezen kinderen, waarvoor hij eene som van *f* 100 's maands geniet.

Het getal betalende leerlingen op zijne school is gemiddeld 23, dat der gratis onderwijs ontvangende gemiddeld 28.

Door mevrouw *Martherus* geb. *Bestelmeijer* wordt te *Salatiga* onderwijs gegeven aan eerstbeginnenden, en uit menschlievendheid veelal gratis aan behoeftigen.

In het jaar 1853 heeft zich te *Salatiga* eene derde school gevestigd onder direktie van mevrouw *Mispelblom Beijer* geb. *Mertens;* voor alsnog valt weinig van die inrigting te melden; het getal leerlingen is gemiddeld 10, het onderwijs bepaalt zich tot eenige Europesche talen, geschiedenis en aardrijkskunde; men koestert van deze school eene goede verwachting.

POERWOREDJO.

De vele wederwaardigheden, waarmede de school te *Poerworedjo* sedert haar kort bestaan te kampen heeft gehad, voornamelijk de verwisseling van onderwijzers, waarvan er twee in twee jaren tijds overleden zijn, hebben niet dan nadeelig op de ontwikkeling der schooljeugd kunnen werken, want weinig waren de vorderingen welke bij het laatste examen bespeurd werden, terwijl over het algemeen de scholieren nog op een' zeer lagen trap van kennis stonden.

Men ziet echter met genoegen, dat de tegenwoordige onderwijzer *Bloemhardt* zich veel moeite geeft om de hem toevertrouwde jeugd te leiden en te vormen, zoodat met grond kan worden verwacht, dat, zoo deze onderwijzer, die geheel op

de hoogte van zijn vak schijnt te zijn, eenige jaren achtereen de school zal blijven besturen, van deze inrigting betere resultaten zullen worden verkregen, dan tot nu toe het geval is geweest. De school is reeds met 30 leerlingen vermeerderd en in dit jaar gemiddeld door 52 leerlingen bezocht.

MAGELANG.

De Gouvernements lagere school te *Magelang* telde in 1853 gemiddeld 31 leerlingen, waarvan 9 gratis, alzoo een zevental minder dan in het afgeloopen jaar, waarvoor geene andere redenen bestaan dan het vertrek naar elders.

Het schoolgebouw is in een' goeden staat, en heeft dit jaar geene reparatie van eenig aanbelang noodig gehad.

Eindelijk wordt nog vermeld, dat door de bevordering van den onderwijzer *W. Meijer*, benoemd tot 2den onderwijzer bij de Gouvernements 1ste lagere school te *Soerabaija* (1), de school een geschikt en waardig onderwijzer heeft verloren. Van den nieuw benoemden onderwijzer *J. M. Rosskopf*, die eerst met den aanvang van 1854 zijne betrekking zal kunnen aanvaarden, verwacht men, dat hij in de voetstappen van zijnen voorganger zal treden.

SOERAKARTA.

Eene belangrijke verbetering zal hier plaats vinden door de Gouvernements beschikking (2), waarbij magtiging is verleend om de buitenkazerne ter hoofdplaatse in te rigten tot eene school en tot woningen van den 1sten en 2den onderwijzer, en beschikbaar gesteld eene som van *f* 6,800 aan gereed geld en *f* 25 materialen uit 's lands voorraad, te zamen *f* 6,825.

Het onderwijzend personeel is hetzelfde gebleven, en heeft het onderwijs met vrucht voortgang gehad.

Ook de partikuliere school van *M. G. Hanssens* werkte

(1) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 3 December 1853 no. 2/61.

(2) Gouvernements apostillaire dispositie dd. 7 September 1853 no. VIII.

met goed gevolg voort; doch is de meisjesschool van Mejufvrouw *M. J. Spangenberg* opgeheven.

DJOKJOKARTA.

In 1853 was het getal scholieren gemiddeld 69, waarvan 13 gratis.

De botsingen tusschen den onderwijzer en de ouders, waarvan in de vroegere verslagen is gewag gemaakt, waren, zoo door de betere gedragslijn en het meerdere beleid van den tegenwoordigen onderwijzer, als door de krachtdadige tusschenkomst van de Sub-kommissie geheel overwonnen.

De betrekking van ondermeester is sedert April 1852 onvervuld gebleven, uithoofde van gebrek aan geschikte personen voor dezen tak der schooldienst.

De tegenwoordige, in Oktober 1852 opgetreden onderwijzer *van der Meijden*, geniet eene zwakke gezondheid en is zelfs gedurende eenige maanden van het jaar 1853 zwaar ziek geweest, zoodat hij de school niet konde bezoeken. Daarbij komt nu, dat de kweekeling *Dom*, die ook goede diensten bewees, bij partikulieren betere vooruitzigten heeft gevonden, en dezer dagen bij de Sub-kommissie aanzoek heeft gedaan om zijn ontslag.

Het hulppersoneel dezer school vereischt dus dringend voorziening, en zal hiertoe worden overgegaan bij de aankomst der kweekelingen van den 4den rang uit *Nederland*.

Wat het lokaal en het materieel der school betreft, het erste is ondoelmatig gebouwd en gelegen, er zijn door de Sub-kommissie maatregelen genomen om met eenige geringe kosten enkele hoogst noodzakelijke verbeteringen daar te stellen.

Het meubilair is mede in geen' voordeeligen staat. In 1853 zijn daaraan eenige reparatiën bewerkstelligd en ook in 1854 zullen die moeten plaats vinden.

PATTIE.

Ten vervolge van het verslag nopens het onderwijs en

schoolwezen in de residentie *Japara* over 1852, kan alhier aangeteekend worden:

dat de onderwijzer *J. van der Veer* in het begin van de maand Maart in deze residentie is aangekomen, en den 29sten dier maand de school opende, aanvankelijk met een getal van 22 leerlingen.

Reeds vóór dien tijd waren eenige noodzakelijke en bruikbare schoolmeubelen en schoolbehoeften van den gewezen partikulieren onderwijzer *van Essel* overgenomen, en ten dienste van het onderwijs naar het Gouvernements-lokaal overgebragt.

Gedurende den loop van 1853 werd de school, zoowel uit de beschikbare fondsen voor schoolbehoeften over genoemd jaar, als ten gevolge van het besluit der Hoofd-kommissie dd. 19 Oktober 1853 no. 40a/60, almede van eenig nog ontbrekend meubilair en van landkaarten voorzien.

Het personeel van de Gouvernements lagere school te *Pattie* bestond op ultimo 1853 uit eenen onderwijzer, die *f* 100 's maands aan vaste bezoldiging geniet, boven en behalve *f* 30 's maands aan huishuur; waarvan echter *f* 10 per maand worden ingehouden, omdat hij een gedeelte van het Gouvernements schoollokaal bewoont.

PARTIKULIERE SCHOOL VAN DEN ZENDELING ONDERWIJZER DER DOOPSGEZINDE VEREENIGING P. JANSZ IN DE AFDEELING JAPARA.

In den loop van 1853 is deze zendeling verhuisd naar het partikuliere landgoed *Soembring*, waar hij, op korten afstand van de hoofdplaats *Japara*, eene openbare school houdt.

Op den 31sten December 1853 had hij op deze school 7 leerlingen van Javaanschen landaard, waarvan 5 van het mannelijk en 2 van het vrouwelijk geslacht, allen naar gissing tusschen de 10 en 15 jaren oud, waarvan 6 nog maar in de eerste beginselen onderwijs ontvingen, en de 7de eene soort van 2de of hoogere klasse uitmaakte.

Buiten die kinderen heeft hij nog een vijftal Nederlandsche leerlingen, waarvan 3 van de mannelijke en 2 van de vrouwelijke kunne, van den ouderdom van 7 tot 10 jaren, allen tot de laagste klasse behoorende.

De vakken, waarin hij in die school onderwijs geeft, zijn voor de Javanen in de eerste of laagste klasse: Javaansch lezen, schrijven, rekenen, bijbelsche geschiedenis en zingen.

In de tweede klasse hetzelfde, benevens maleisch lezen en schrijven met Nederduitsche karakters.

Voor de Nederduitsche klasse geeft hij onderwijs in dezelfde vakken, doch in het Hollandsch en Maleisch.

REMBANG.

De onderwijzer *W. Arends* heeft in het laatst der maand Januarij 1853 zijne funktiën aanvaard. Hij opende alstoen de school met een getal van 36 leerlingen, waaronder 16 gratis onderwijs genietende, welk getal in de maand November verminderd is tot 29, waaronder 14 gratis leerlingen.

Het openbaar examen heeft in de maand Augustus plaats gehad, en hoewel de Sub-kommissie destijds vermeende eenige redenen van tevredenheid over den onderwijzer *Arends* te kunnen hebben, zijn echter de vorderingen van de leerlingen zeer gering geweest.

De Sub-kommissie heeft vermeend, in het belang der jeugd in het algemeen en dat der ouders in het bijzonder, op eene spoedige verplaatsing van genoemden onderwijzer te moeten aandringen.

Het schoollokaal is in eenen goeden staat en groot genoeg om een 50- à 60tal leerlingen te bevatten.

KEDIRIE.

Het schooljaar 1853 heeft zich door geene bijzonderheden van andere jaren onderscheiden.

In de zamenstelling der Sub-kommissie heeft dit jaar geene mutatie plaats gehad. Over het gegeven onderrigt door den onderwijzer *H. J. Scheffer* en de vorderingen der leerlingen, valt bij voortduring gunstige getuigenis af te leggen.

De schoolbezoeken, om zich van den geregelden gang van het onderwijs te overtuigen, hebben geregeld plaats gehad.

Verder wordt hier aangeteekend dat, ofschoon eene som van *f* 40 (1) voor den inhuur van eene onderwijzers-woning is toegestaan, de wenschelijkheid niet is geweken tot het bouwen van een schoollokaal.

SOERABAYA.

GOUVERNEMENTS EERSTE LAGERE SCHOOL.

Gelijk is gemeld werd de 2de onderwijzer *R. Sleeswijk Veenstra* als zoodanig overgeplaatst naar de 1ste school te *Weltevreden* (2), en in zijne plaats benoemd de onderwijzer van den 2den rang *W. Meijer* van *Magelang*. (3)

De 3de onderwijzer *J. F. Scholten* is na ruim 30jarige dienst gepensioneerd (4), en in zijne plaats benoemd de 2de onderwijzer van de 2de school te *Soerabaija H. van der Wulp*. (5)

Deze belangrijke mutatiën hebben echter geen nadeeligen invloed op het onderwijs kunnen uitoefenen, om dat genoemde onderwijzers op hunne standplaatsen hunne vervangers hebben afgewacht, en daardoor het onderwijs niet is gestoord.

TWEEDE LAGERE SCHOOL.

Ten gevolge van de bovengemelde benoeming van *H. van der Wulp* is tot 2den onderwijzer aan deze school benoemd *L. van den Bor Jr.*, 3de onderwijzer aan die school, en in diens plaats aangesteld de ondermeester *G. F. R. Portier*. (6)

---

(1) Gouvernements apostillaire dispositie dd. 18 Augustus 1853 no. II.
(2) Gouvernements besluit dd. 20 November 1853 no. 10.
(3) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 3 December 1853 no. 2/61.
(4) Gouvernements besluit dd. 1 Augustus 1853 no. 2.
(5) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 3 December 1853 no. 2/61.
(6) » » » » » 3 » 1853 » 2/61.

Het onderwijs aan deze school, onder de leiding van den verdienstelijken onderwijzer *H. W. C. de Roock*, heeft geregeld voortgang gehad, en is het getal schoolgaande kinderen sedert December des vorigen jaars gestegen van 160 tot 212, waaronder 147 gratis leerlingen.

PARTIKULIERE SCHOLEN.

Door mejufvrouw *C. M. Kupfer* is eene partikuliere school voor meisjes opgerigt; daarentegen is de school van mejufvrouw *de Sonnaville* opgeheven.

De scholen van *C. Werner*, *F. J. Willemsz* en mejufvrouw *H. S. W. Gersom* geb. *de Vries*, werken met vrij goed gevolg voort; zoomede de bewaarscholen van de weduwe *Francke* en *Asia van Timor*.

GRISSÉE EN SUMANAP.

De berigten over deze plaatsen waren bij voortduring gunstig. Veranderingen hadden hier in het afgeloopen jaar niet plaats.

De beide schoollokalen zullen echter verbetering behoeven.

SIDOKARIE.

Op het in het vorig verslag reeds vermelde aanzoek van zekeren *Gunsch* te *Soerabaija*, om geldelijke ondersteuning voor de inlandsche Christenschool aldaar, is, nadat voorloopig ook berigten waren ingewonnen omtrent den adressant, door de Hoofd-kommissie van Onderwijs het volgende overwogen:

« dat geene termen bestaan om voor een partikulier, en « wel voor het onderwijs onbevoegd persoon, eene geldelijke « ondersteuning te dezer zake te provoceren;

« dat de bevoegdheid der Hoofd-kommissie van Onderwijs « zich alleen uitstrekt tot het verleenen van hulp en onder- « steuning der inlandsche Christen scholen, wanneer die door

« de Zendeling-genootschappen of andere vereenigingen zijn « opgerigt; en onder het houden van een algemeen toezigt, « niet kan gebragt worden, het ingrijpen in het regtstreeks « bestuur der school, noch hare organisatie, en veel minder « nog hare oprigting;

« dat de Hoofd-kommissie van onderwijs bij haar voorstel « aan het Gouvernement, van den 13den November 1819 no. « 9/13, het iniatief heeft genomen tot eene reorganisatie der « Christen-scholen in het algemeen;

« dat bij Gouvernements besluit van den 12den Mei 1851 no. 116 is te kennen gegeven:

« dat bij ontstentenis van eene voldoende aantooning der « daartoe bestaande noodzakelijkheid, in die voorstellen slechts « gedeeltelijk is kunnen getreden worden, en dat in advies « werd gehouden het voorstel, om gelden toe te staan tot het « benoemen van schoolmeesters voor de inlandsche Christen- « scholen te *Toegoe*, *Depok*, *Saleijer*, *Boelekomba* en *Bonthain;*

« dat op die voorstellen bij het kommissoriaal der Hoofd- « kommissie van den 8sten April 1853 no. 99/41, is terug « gekomen, zonder gevolg;

« dat hieruit zoude kunnen afgeleid worden, dat de Rege- « ring, ofschoon genegen tot hulp en ondersteuning der be- « staande inrigtingen, voorshands het beginsel nog niet alge- « meen aanneemt tot uitbreiding op groote schaal;

« dat, wanneer voor eene Christen-gemeente, slechts 32 « kinderen tellende, fondsen worden toegestaan, zulks een « belangrijk antecedent zal opleveren, voor alle anderen in « *Nederlandsch-Indie*, en het voldoen aan al de behoeften « dier inlandsche Christen-scholen zeer belangrijke sommen « zal vereischen;

« dat, in verband met de aanzienlijke kosten, vereischt voor « de uitbreiding van het onderwijs van Europeanen en derzel- « ver afstammelingen in deze gewesten, de Hoofd-kommissie « zich voor alsnog niet bevoegd acht, voorstellen te doen tot « verhooging dier uitgaven voor de inlandsche Christen-kinde- « ren, en zulks te meer, omdat het aanleidende voorstel daar-

« toe, niet uitgaat van een gevestigd kollegie of wettige auto-« riteit, maar alleen van den partikulieren inwoner van *Soe-« rabaija*, de grondbezitter *Gunsch;*

en naar aanleiding hiervan besloten:

Eerstelijk: Het verzoek van den adressant om eene geldelijke ondersteuning te wijzen van de hand.

Ten tweede: De Sub-kommissie van Onderwijs te *Soerabaija*, onder mededeeling van al het vorenstaande, een afschrift toe te zenden van het Gouvernements besluit van den 14den Maart 1849 no. 11, tot informatie; met vrijheid om, ten aanzien der inlandsche Christen-school te *Sidokarie* in verband met de bestaande bepaling in opgenoemd besluit, zoodanige maatregelen te nemen, als zij, voorgelicht door hare plaatselijke kennis, zal vermeenen te behooren.

PASAROEHAN.

De onderwijzer *B. Schoonderbeek* geeft bij voortduring de meeste reden tot tevredenheid. Het onderwijs is hier op een' goeden voet, en wordt met ijver en volharding gegeven aan 84 kinderen.

De ondermeester *G. F. Seeman* en de kweekeling *H. Burer* hebben ieder in het afgeloopen jaar eene traktementsverhooging erlangd, de eerste van *f* 50 op *f* 75 's maands (1), de tweede van *f* 15 op *f* 25 's maands. (2)

De onderwijzer *J. Ciebrant* heeft in het afgeloopen jaar zich bevlijtigd om den ongunstigen indruk weg te nemen, die tot dus ver omtrent hem bestond.

Met het oog op het steeds toenemend getal leerlingen acht de Sub-kommissie van Onderwijs het noodzakelijk, dat het schoollokaal worde verbeterd en vergroot.

De partikuliere meisjesschool van Mevrouw *Kiebert* is sedert gesloten.

MALANG.

Ofschoon de tegenwoordige onderwijzer *J. W. Bille van*

(1) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 12 Augustus 1853 no. 66/53.
(2) » » » » » » » » » »

den Dunge de noodige bekwaamheid en geschiktheid voor zijn vak bezit, scheen het hem echter aan lust voor zijnen moeijelijken arbeid, volgens berigt van Dr. *S. A. Budding*, te ontbreken, vooral omdat hij van zijn, ten vorigen jare met vlijt gegeven onderwijs, nog zoo weinig vrucht zag. Hij heeft dien tengevolge eene vermaning der Hoofd-kommissie van Onderwijs ontvangen, waarbij hem zijne verpligtingen zijn onder het oog gebragt.

De Sub-kommissie van Onderwijs blijft echter voortgaan een gunstig getuigenis van dien Onderwijzer af te leggen, en hoopt dat het aantal scholieren zal toenemen bij de daarstelling van het reconvalescentenhuis te *Malang*.

Van den kweekeling *Robijn* kan alleen gezegd worden dat hij, hoewel vlijtig en ijverig, nog weinig geschiktheid voor het onderwijzersvak aan den dag legt.

PROBOLINGO.

Het besloten examen der leerlingen op de Gouvernements lagere school te *Probolingo* heeft op den 30sten December a. p. plaatst gehad.

Het cijfer der onderwijs genietende kinderen beliep volgens de laatste berigten 39.

De orde en tucht worden in alle klassen gehandhaafd, het gedrag der leerlingen laat over het algemeen weinig te wenschen over, en is het meer aan ouders en voogden te wijten, dat sommige leerlingen zich nu en dan aan opzettelijk schoolverzuim schuldig maken.

De Sub-kommissie van Onderwijs is geheel voldaan over den gebleken ijver en de volharding van den bekwamen onderwijzer *Stoltenbach*, en de goede wijze waarop de kinderen worden gevormd en ontwikkeld.

BANJOEWANGIE.

Bij besluit der Hoofd-kommissie van Onderwijs (1) werd

(1) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 29 Maart 1353 no. 57/55.

de onderwijzer voor de Oost-Indische dienst *W. Beerekamp*, bezittende den 2den rang, als onderwijzer te *Banjoewangie* benoemd.

Bij de opening der school in de Maand Mei jl. bedroeg het getal leerlingen 20, en groeide spoedig aan tot 33. Op den 24sten December 1853 werd het eerste openbaar examen gehouden.

De onderwijzer schijnt echter met eenige ingezetenen in oneenigheid te leven, hetwelk voor de jeugdige inrigting zeer te betreuren is. Pogingen tot eene betere verstandhouding worden evenwel aangewend.

PADANG.

De berigten over het onderwijs aldaar blijven bij voortduring gunstig.

Het openbaar examen over het loopende jaar bij de Gouvernements lagere school, over een aantal van 117 leerlingen, waarvan 72 jongens en 45 meisjes, werd gehouden op den 26sten Augustus 1853, in het kerkgebouw der protestantsche gemeente, in tegenwoordigheid der Sub-kommissie van Onderwijs, terwijl ook de Kolonel, Civiel en Militair Gouverneur van *Sumatra's Westkust*, bij dat examen in de kommissie zitting nam.

De bekwame onderwijzer *P. van Geelen* verwerft de voortdurende tevredenheid der ouders en der Sub-kommissie.

De nieuw benoemde 2de onderwijzer *B. A. Willems* (1) heeft zijne betrekking aanvaard, en de ondermeester *P. Tromp* geeft meer en meer blijken van geschiktheid.

De kweekeling *de Scheemaker* heeft een' goeden aanleg voor het onderwijs, en onderscheidt zich daarin van zijn' medekweekeling *H. von Kotzau*, die, met minder geestvermogens begaafd, voor het onderwijs voor alsnog weinig belooft.

Het gedrag van den kweekeling *de Scheemaker* is echter van dien aard, dat, wanneer hij zich niet spoedig betert, zijn

(1) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 23 Junij 1853 no. 7756.

ontslag zal volgen; het toenemend getal leerlingen heeft eene vergrooting van het schoollokaal noodzakelijk gemaakt, en zijn thans voorstellen tot dat einde aanhangig.

Volgens berigt der Sub-kommissie bij haar jongst ingezonden rapport, belooft de school met de tegenwoordige hulpmiddelen die zij bezit, de beste uitkomst.

BENKOELEN.

De onderwijzer ***P. Jansen*** heeft hier het onderwijs geregeld en zonder eenige verandering voortgezet.

BANJERMASIN.

De kinderen, ten getale van 30, komen bijna zonder uitzondering trouw ter school.

Over het algemeen is de Sub-kommissie te vreden over het gedrag en de naarstigheid der scholieren, terwijl zij tevens berigt, dat de onderwijzer *Obertop* en de kweekeling *Eman* (1) steeds hunne beste pogingen blijven aanwenden om de kinderen het leeren gemakkelijk te maken, en orde, zedelijkheid en tucht de jeugdige harten in te prenten.

Aanteekening wordt hier gehouden van de medewerking, die de onderwijzer in de opvoeding der meisjes ondervindt van mevrouw *Barnstein*, echtgenoote van den heer *Barnstein* aldaar, zendeling-leeraar van het Rhijnsche Zendeling-Genootschap te *Barmen* in *Pruissen*.

Iederen dag der week, des namiddags om twee uren, verzamelt zij de meisjes om zich, en worden zij alsdan in vrouwelijke handwerken onderwezen. Naauwkeurig wordt gedurende den arbeid op houding en manieren acht gegeven, terwijl zij bij afwisseling met godsdienstige en zedelijke gesprekken worden bezig gehouden.

Groot is voorwaar de weldaad, die daardoor aan deze, meestal behoeftige kinderen wordt bewezen; want hoe gepast en hoe

(1) Aangesteld bij besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 30 April 1853 no. 131/55.

minzaam de onderwijzer zijnen omgang ook moge inrigten, die zachtere meer edele deugden, kunnen aan de meisjes alleen door eene welopgevoede Christelijke dame, zoo als mevrouw *Barnstein* is, door voorbeeld en les worden ingeprent.

De vruchten van dit goede werk zullen zich dan ook niet lang laten wachten, en zijn thans reeds duidelijk zigtbaar.

Door de laatste kapitale reparatie is het schoolgebouw thans in een' goeden staat, terwijl ook het meubilair voor alsnog geene voorziening behoeft.

MAKASSAR.

Over de beide Gouvernements lagere scholen kan gunstig worden berigt; zonder stoornis is hier gearbeid, hebbende aan de 2de school slechts eene kleine mutatie plaats gehad, als zijnde de kweekeling *J. W. Theunis* op zijn verzoek eervol ontslagen en als zoodanig benoemd *A. A. J. Niels*, op eene bezoldiging van *f* 25 's maands. (1)

Van de Sub-kommissie is een voorstel in behandeling om de indemniteiten van huishuur aan de onderwijzers, uit hoofde van de duurte der woningen, te verhoogen, terwijl in hare handen is gesteld om te dienen van konsideratie en advies, het Gouvernements besluit van den 26sten Julij 1853 no. 10, houdende last, om een onderzoek in te stellen over het al of niet wenschelijke om te *Boelekomba* eene gouvernements school op te rigten. Dit onderzoek duurt nog voort.

AMBOINA.

De berigten van deze school bleven bij voortduring gunstig, en geven de onderwijzer *H. C. van Eijbergen*, bijgestaan door den ondermeester *Canela* en den kweekeling *W. A. Vonk*, bij voortduring blijken van geschiktheid.

Tusschen den onderwijzer *H. C. van Eijbergen* en het lid der Sub-kommissie Dr. *T. C. M. Hanegraat* hebben echter ernstige oneenigheden plaats gevonden, waar omtrent men de nadere uitspraken van het Gouvernement te gemoet ziet.

(1) Besluit Hoofd-kommissie van Onderwijs dd. 7 September 1853 no. 2659.

BANDA.

De gewone schoolwerkzaamheden zijn te *Banda* weder hervat, en heeft het openbaar examen in de maand Julij 1853 plaats gehad.

Bij dit onderzoek heeft de Sub-kommissie van Onderwijs haar leedwezen niet kunnen verbergen over de weinige vorderingen, die bij sommige leerlingen opgemerkt werden, eenigen door hunnen weinigen aanleg tot leeren, anderen weder door dat zij in het afgeloopen halfjaar niet veel de school bezocht hebben, waartoe niet weinig heeft bijgedragen de plaats gehad hebbende aardbevingen en de alhier geheerscht hebbende ziekten.

De onderwijzer *Marcks* gaat in het behoorlijk geven van onderwijs en in het vervullen van zijnen pligt voort.

GOUVERNEMENTS SCHOOL TE TERNATE.

Onder ultimo December 1853 gingen ter schole 16 leerlingen, allen jongens. Het onderwijs heeft op denzelfden voet als vroegere jaren plaats gehad.

In de maand Julij heeft geen examen kunnen plaats hebben, aangezien de onderwijzer en de meeste leerlingen ziek waren. Een openbaar examen, met uitdeeling van prijzen, heeft echter op den 28sten December 1853 plaats gehad.

Naar aanleiding van onderscheidene rapporten der Sub-kommissie van Onderwijs, en laatstelijk dat van Dr. *S. A. Buddingh*, waarin de achteruitgang der school te *Ternate* wordt toegeschreven aan de mindere geschiktheid van den onderwijzer *J. C. Voorneman*, is in overweging om dien onderwijzer weder ondergeschikt werkzaam te stellen als 2de onderwijzer aan de Hervormde Weeshuisschool te *Samarang*, en in zijne plaats te benoemen *M. J. J. op de Laey*, partikulier onderwijzer van den 3den rang te *Toeban*.

MALEISCHE SCHOOL TE TERNATE.

De inrigting van deze school heeft gedurende 1853 eene

kleine wijziging ondergaan; voor de meisjesschool is eene afzonderlijke afdeeling daargesteld en aan het hoofd daarvan is *Neeltje Priegelaar* geplaatst geworden, uithoofde de 3de onderwijzer *D. E. Tieleman* naar *Menado* is vertrokken, om zich op het aldaar bestaande maleische onderwijzers-instituut meer te bekwamen.

Behalve deze verandering heeft het onderwijs op denzelfden voet als in het vorige jaar plaats gehad.

BATJAN.

Aldaar zijn aanwezig 41 kinderen, waarvan 23 jongens en 18 meisjes. Op het gedrag van den onderwijzer *Hondura* valt niets aan te merken.

MENADO.

Het onderwijzend personeel heeft te *Menado* in dit jaar geene veranderingen ondergaan. Volgens de laatste berigten heeft op den 13den Julij 1853 in het kerkgebouw het openbaar examen der leerlingen van de Gouvernements lagere school plaats gehad, waarbij de meeste ouders en voogden en vele belangstellende ingezetenen tegenwoordig waren.

De afgelegde proeven in de verschillende vakken van onderwijs waren, volgens het berigt der Sub-kommissie, bevredigend te noemen.

TIMOR.

Over het algemeen genomen had men reden van tevredenheid, zoowel over den geregelden gang van het onderwijs als over de gemaakte vorderingen der leerlingen. De taak van den onderwijzer *H. L. le Bruijn* alhier, wordt buitengewoon bemoeijelijkt door de weinige belangstelling van sommige ouders in het onderwijs; zoo zelfs, dat het hun te veel is, hunne kinderen geregeld ter schole te zenden.

Geene veranderingen hebben hier sedert het laatste verslag plaats gehad.

SCHOOLWEZEN ONDER DE INLANDSCHE CHRISTENEN.

Omtrent de inlandsche Christen-scholen waarover in het vorig verslag uitvoerig is gehandeld, kan alleen, zonder in herhalingen te vervallen, worden berigt, dat het onderwijs er geregeld voortgang heeft gehad, en dat meerdere bijzonderheden worden verwacht in de rapporten van den heer Dr. *S. A. Buddingh*, die thans bezig is die scholen te inspekteren.

De Hoofd-kommissie geene moeite noch zorgen sparende om het onderwijs hier te lande langzamerhand te verbeteren en uit te breiden, en het Gouvernement deze pogingen krachtdadig ondersteunende, verwacht, hoe groot de zwarigheden dan ook mogen zijn, waarmede de onderscheidene Schoolbesturen te worstelen hebben, dat door het onderwijs in deze kolonie, al meer en meer zal worden voorzien in de zedelijke verbering en beschaving van het opkomend geslacht, waartoe zij ook, gedurende het jaar 1853, naar haar best vermogen heeft trachten mede te werken.

De Hoofd-Kommissie van Onderwijs in Nederlandsch-Indie,

P. VAN REES, *President.*

Ter ordonnantie van dezelve:

J. A. PATTYN, *Sekretaris.*

BIJLAGEN.

STAAT aantoonende de zamenstelling der Hoofd-kommissie en Sub-kommissien van Onderwijs.

HOOFD-KOMMISSIE VAN ONDERWIJS.

P. van Rees, *President.*
Mr. H. Merkus Willer,
A. Meis,
J. C. Teengs,
P. H. Menu,
G. H. van Zijll de Jong,
E. A. Schill,
Mr. J. de Wal,
A. A. Reed, } *Leden.*
J. A. Pattijn, *Sekretaris.*

SUB-KOMMISSIEN VAN ONDERWIJS.

BANTAM.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
De tijdelijke militaire kommandant,
J. C. le Conge, } *Leden.*
De tijdelijke sekretaris der residentie, *Sekretaris.*

CHERIBON.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
J. A. Caspersz,
W. A. Jellinghaus, } *Leden.*
De tijdelijke sekretaris der residentie, *Sekretaris.*

BUITENZORG.

De tijdelijke Assistent-Resident, *Voorzitter.*
Mr. J. H. Graaf van den Bosch,
J. F. Bik,
Dr. P. F. H. Fromberg,
Dr. J. H. Croockewit, } *Leden.*
De tijdelijke kommies, belast met de administratie van 's lands kas, *Sekretaris.*

TAGAL.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
C. van den Brink,
J. C. A. Simon Thomas, } *Leden.*
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

PEKALONGAN.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter,*
J. C. Scharff,
H. B. Houtman, } *Leden.*
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

SAMARANG.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter,*
H. van der Grinten,
F. C. van der Meer van Kuffeler,
Mr. J. J. Delbaere,
H. J. Morbotter,
De tijdelijke Assist.-Resid. van Salatiga,
Mr. H. A. des Amorie van der Hoeven, } *Leden.*
P. van der Crab, *Sekretaris.*

AMBARAWA.

De tijdelijke kontroleur,
» » militaire kommandant,
» » eerstaanwezende ingenieur, } *Leden.*

KADOE.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
F. T. M. van Maanen,
G. Voorsluis van Elk, } *Leden.*
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

POERWOREDJO.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
De tijdelijke militaire kommandant,
L. Rijsendaal,
G. van Beest Holle, } *Leden.*
W. Milar,
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

SOERAKARTA.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
J. A. Wilkens,
Dr. W. Palmer van den Broek, } *Leden.*
H. H. Schiff,
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

DJOKJOKARTA.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
J. J. Bake,
J. F. Kramer,
Mr. J. E. de Klerk, } *Leden.*
John Steyn Parvé.
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

MADIOEN

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
H. Fievez,
C. R. A. Hansen, } *Leden.*
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

KEDIRIE.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
J. J. Breijmann,
Jhr. Mr. A. van Alphen, } *Leden.*
De tijdelijke Assist.-Resid. van Ngrowo,
De tijdelijke kommies op het Residentie-kantoor, *Sekretaris.*

JAPARA.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
J. Millard,
W. C. Vosmaer, } *Leden.*
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

REMBANG.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
J. C. G. Borwater,
F. Ketting Olivier, } *Leden.*
J. J. de Roock,
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

SOERABAYA.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
N. Moonen,
Mr. P. T. Filz,
J. Scheuer,
N. Schrant,
Dr. P. L. Onnen,
H. de Bruin,
De tijdelijke Assistent-Resident van Grissee, } *Leden.*
De tijdelijke Assistent-Resident van Sumanap,
De tijdelijke Assistent-Resident van Madura,
Mr. A. Mangelaar Meertens,
De eerstaanwezende officier der genie,
J. Hageman Jcz., *Sekretaris.*

PASAROEAN.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
J. F. Jacobs,
S. Beijers van der Vlugt,
W. L. Versteeg,
De tijdelijke Assistent-Resident van Malang, } *Leden.*
P. L. de Gaaij Fortman,
G. J. Graichen,
S. van Deventer Jsz., *Lid en Sekretaris.*

BEZOEKIE.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
» » Assistent-Resident van Probolingo,
Chs. Etty,
B. F. de Lange,
C. Terwogt,
J. M. Admiraal, } *Leden.*
De tijdelijke Assistent-Resident van Panaroekan en Bondowosso,
J. D. Franssen van de Putte,
G. R. P. Umbgrove,
De tijdelijke sekretaris der residentie. *Sekretaris.*

BANJOEWANGIE.

De tijdelijke Assistent-Resident, *Voorzitter.*
De tijdelijke geneesheer,
J. C. Pieplenbosch, } *Leden.*
De tijdelijke kommies op het bureau van den Assistent-Resident, *Sekretaris.*

AMBOINA.

De tijdelijke Assistent-Resident, *Voorzitter.*
B. N. J. Rosskott,
J. K. Kam, } *Leden.*
Dr. F. C. M. Hanegraat,
De kommies ter Gouvernements sekretarie, *Sekretaris.*

BANDA.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
M. Lantzius,
J. W. C. van Steeden, } *Leden.*
J. W. J. Piper,
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

TERNATE.

De tijdelijke resident, *Voorzitter.*
H. Coldenhoff,
M. D. van Duivenbode, } *Leden.*
J. E. Höveker,
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

MENADO.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
E. D. L. Moreaux,
H. J. Daniëls, } *Leden.*
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

MAKASSAR.

De tijdelijke Gouverneur, *Voorzitter,*
F. Schenkhuizen,
C. van der Vrijhoef,
J. G. Weijergang,
H. Marnstra, } *Leden.*
W. J. A. W. Boers,
B. F. Mathes,
Mr. M. W. Scheltema,
De tijdelijke sekretaris van het Gouvernement, *Sekretaris.*

TIMOR.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter,*
J. M. Tielman,
H. C. G. Hansen,
D. Tielman, } *Leden.*
W. L. J. G. de Rochemont,
De tijdelijke kommies, belast met de administratie van 's lands kas, *Sekretaris.*

PADANG.

De tijdelijke Assistent-Resident, *Voorzitter.*
J. C. Fraissinet,
J. Lijnen,
C. W. B. Voigt,
J. L. van Gennep, } *Leden.*
De tijdelijke 1ste kommies ter sekretarie van den Gouverneur ter Sumatra's Westkust, *Sekretaris.*

BENKOELEN.

De tijdelijke Assistent-Resident, *Voorzitter.*
J. R. Lewis,
J. F. van der Loo, } *Leden.*
W. Schminke, *Lid* en *Sekretaris.*

PALEMBANG.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter.*
» » Militaire Kommandant,
» » Assistent-Resident,
» » Agent van de Faktorij der Nederlandsche Handel-maatschappij, } *Leden.*
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

BANJERMASSIN.

De tijdelijke Resident, *Voorzitter,*
G. Rooijaards,
J. H. Barnstein, } *Leden.*
De tijdelijke sekretaris der Residentie, *Sekretaris.*

AANTOONING *der veranderingen, welke onder het personeel bij de Gouvernements-scholen zijn voorgevallen, gedurende het jaar* 1853.

OVERLEDEN.

Geene.

MET VERLOF NAAR NEDERLAND.

J. W. Sloot, 1ste onderwijzer der stadsschool te *Batavia.*
J. J. de Weijer, 3de » aan de 1ste school te *Weltevreden.*
J. O. Boulet, 1ste onderwijzer aan de Hervormde Weeshuisschool te *Samarang.*

GEPENSIONEERD.

J. F. Scholten, 3de onderwijzer aan de 1ste school te *Soerabaija.*

AANGESTELD.

J. M. Halewijn, als ondermeester aan de 2de school te *Soerabaija.*
L. de Scheemaker, als kweekeling te *Padang.*
H. A. A. von Kotzau, » » » »
C. L. Koch, » » aan de Hervormde Weeshuisschool te *Samarang.*
H. Eman, als kweekeling te *Banjermasin.*
W. H. M. Klein, » » aan de 1ste school te *Samarang.*
A. A. J. Niels, als kweekeling aan de 2de school te *Makassar.*
P. Fisser, als kweekeling te *Cheribon.*

EERVOL ONTSLAGEN OF UIT DE DIENST GETREDEN.

J. W. Theunis, laatst kweekeling aan de 2de school te *Makassar*.

W. A. P. F. L. Mierop, laatst kweekeling aan de 3de school te *Samarang*.

J. F. L. Schoonheidt, laatst kweekeling aan de Hervormde Weeshuisschool te *Samarang*.

R. F. R. Knaap, laatst kweekeling te *Cheribon*.

M. van Zanten, » » » *Padang*.

F. Gomis, » » » »

UIT DE DIENST ONTSLAGEN.

Geene.

NOMINATIVE STAAT *der op ultimo December 1853 in Gouvernements dienst zijnde Onderwijzers, Ondermeesters en Kweekelingen.*

ONDERWIJZERS.

Van welk jaar in dienst.	NAMEN.	Onderwijzers-rang.	Betrekking onder ultimo December 1853.
1827	H. Soeters.	3e	1ste onderwijzer te Soerakarta.
1829	J. Wilkens.	2e	Hoofdonderw. aan de 1ste school te Samarang.
1830	J. van der Tang,	2e	1ste onderw. » » » » » Soerabaija
1832	H. W. C. de Roock,	2e	1ste » » » 2de » » »
1833	J. Ciebrant,	3e	Op wachtgeld, tijdelijk werkzaam bij de school te Pasoeroean.
1834	B. Andeweg,	2e	Hoofdonderwijzer aan de 1ste school te Weltevreden.
1835	P. C. Mierop,	3e	2de onderwijzer aan de 2de school te Samarang
»	H. C. Dircks,	3e	Onderwijzer aan de school te Menado.
1836	J. Malasch,	3e	3de onderw. » » 2de school te Weltevreden.
1838	W. Retgers,	2e	1ste onderw. aan de 2de » » »
1839	B. van der Kolk,	2e	1ste » » » 3de » » Samarang.
1840	C. Pieck,	2e	1ste » » » stadsschool » Batavia.
»	C. H. Reijgers,	3e	2de » » » school te Soerakarta.
1841	R. Sleeswijk Veenstra,	2e	2de » » » 1ste school te Weltevreden.
»	H. C. van Eijbergen,	2e	Onderwijzer aan de school te Amboina.
»	J. L. A. Mierop,	3e	2de onderwijzer aan de R. C. Weeshuisschool te Samarang.
	G. F. R. Portier,	3e	3de onderw. aan de 2de school te Soerabaija.
1843	P. van Geelen,	2e	1ste » » » school te Padang.
»	F. W. S. von Staedel,	3e	3de » » » 1ste school te Weltevreden.
1844	H. R. van Hoekeren,	2e	2de onderw. » » 2de » » »
»	F. J. Klatt,	2e	1ste » » » 2de » » Samarang
»	J. C. Voorneman.	3e	Onderwijzer » » school te Ternate.
1845	P. R. Marcks,	2e	» » » » » Banda.
»	P. Jansen,	3e	» » » » » Benkoelen.
»	H. van der Wulp,	3e	3de onderw. » » 1ste school te Soerabaija.

ONDERWIJZERS.

Van welk jaar in dienst.	NAMEN.	Onderwijzers-rang.	Betrekking onder ultimo December 1853.
1846	J. Oudhoff,	3e	2de onderw. aan de 3de school te Samarang.
»	C. F. Sloot,	2e	2de » » » 1ste » » »
»	F. Orth,	3e	4de » » » 2de » » Weltevreden.
1848	A. G. van Velthuijsen,	2e	Onderwijzer aan de school te Serang.
»	W. Meijer,	2e	2de onderwijzer aan de 1ste school te Soerabaija.
»	H. J. Scheffer,	3e	Onderwijzer aan de school te Kedirie.
»	A. van Oijen,	2e	Dient bij het korps pupillen te Kedong-Kebo.
1849	A. van der Meijden,	2e	Onderwijzer aan de school te Djokjokarta.
»	P. C. van Ghert,	3e	» » » » » Sumanap.
»	H. Veuger Kuiper,	2e	» » » 1ste school te Makassar.
»	H. L. le Bruijn,	3e	» » » school te Timor Koepang
»	E. J. van der Linden,	3e	2de onderwijzer aan de Hervormde Weeshuisschool te Samarang.
»	J. C. Stoltenbach,	3e	Onderwijzer aan de school te Probolingo (Bezoekie).
1850	J. Schoonderbeek,	2e	Onderwijzer aan de school te Pasoeroehan.
1851	J. H. Retel,	2e	2de onderwijzer aan de stadsschool te Batavia.
»	A. Cupaerus,	2e	Onderwijzer aan de school te Cheribon.
»	J. W. P. Rasens,	3e	» » » » » Tagal.
»	J. Valette.	2e	1ste onderwijzer aan de R. K. Weeshuisschool te Samarang.
»	J. W. Billé van den Dungen,	2e	Onderwijzer aan de school te Malang.
»	F. A. Corporaal,	3e	» » » 2de school te Makassar.
»	S. C. van der Bent,	3e	» » » school te Grissee,
1852	W. Arends,	2e	» » » » » Rembang.
»	H. Obertop,	3e	» » » » » Banjermasin.
»	L. van den Bor Sr.,	2e	» » » » » Buitenzorg.
»	J. E. van der Wijk,	3e	» » » » » Pekalongan.
»	J. L. Bloemhardt,	2e	» » » » » Poerworedjo.
»	J. van der Veer,	3e	» » » » » Pattie.
»	W. Beerekamp,	2e	» » » » » Banjoewangie.
»	J. M. Roskopf,	2e	» » » » » Magelang.
»	L. van den Bor Jr.,	3e	2de onderwijzer aan de 2de school te Soerabaija.
»	B. A. Willems.	3e	2de onderwijzer aan de school te Padang.

ONDERMEESTERS.

1839	G. J. Canela,		Waarnemend ondermeester te Amboina.
1840	F. C. de Graaff.		Aan de 1ste school te Soerabaija.
1844	J. A. Mierop,	3e	» » 3de » » Samarang.

ONDERMEESTERS.

Van welk jaar in dienst.	NAMEN.	Onderwijzers-rang.	Betrekking onder ultimo December 1853.
1844	J. A. A. van Solingen,	3e	Aan de 1ste school te Makassar.
1845	J. G. van der Geugten,	3e	» » Hervormde Weeshuisschool te Samarang.
1846	G. F. Seeman,	3e	Aan de school te Pasoeroehan.
1847	J. H. Beer,	3e	» » 1ste school te Samarang.
»	H. C. A. Cornelius,	3e	» » 2e » » »
»	A. C. Winkler,		» » school te Menado.
1850	A. C. Pietersen,		» » Roomsch-Katholijke Weeshuisschool te Samarang.
»	L. E. Boijer,		» de 1ste school te Samarang.
»	J. J. W. Abell,	3e	» » school te Soerakarta.
»	N. P. L. Boijer,		» » 1ste » » Samarang.
1851	P. Tromp,		Tijdelijk werkzaam aan de school te Padang.
1852	J. van der Meijden,	3e	Aan de stadsschool te Batavia.
1853	J. M. Halewijn,	3e	» » 2de school te Soerabaija.

KWEEKELINGEN.

J. A. Canter Visser,	te Serang.
H. H. Willemsen,	» Tagal.
P. J. Dubois,	» Pekalongan.
J. C. Klein,	» Samarang.
L. A. de la Croix,	» »
P. H. Doeve,	»
W. H. M. Klein,	»
J. H. Toorop,	bij de Hervormde Weeshuisschool te Samarang.
D. L. Koch,	» » » » » »
D. de Vries Jz.	» » R. C. » » »
F. Daijers,	» » » » » »
F. J. de Calonne,	» » » » » »
J. H. Abell,	te Magelang.
E. A. Schultz,	» Poerworedjo.
A. Dom,	» Djokjokarto.
K. F. Rabé,	» Soerabaija.
H. Garling,	» Grissee.
C. Franz,	» Sumanap.
H. Burer,	» Pasoeroean.
P. A. Robijn,	» Malang.
C. G. Godfried,	» Probolingo.
W. A. Vonk,	» Amboina.
J. H. H. de Bell,	» Banda.
G. Nitschke,	» Makassar.
L. de Scheemaker,	» Padang.
H. A. A. von Kotzau,	» »
H. Eman,	» Banjermasin.
P. Fisser,	» Cheribon.
A. A. J. Niels,	» Makassar.

STAAT

DER

GOUVERNEMENTS SCHOLEN ONDER

ULTIMO DECEMBER 1853.

SCHOLEN.	Getal der bij iedere school in dienst zijnde of dienstdoende		
	Onderwijzers.	Ondermeesters.	Kweekelingen.
JAVA.			
Iste lagere school te Weltevreden.	4	»	»
2de » » » »	4	»	»
» » » Batavia.	2	1	»
» » » Buitenzorg.	1	»	»
» » » Serang.	1	»	»
» » » Cheribon.	1	»	»
» » » Tagal.	1	»	»
» » » Pekalongan.	1	»	»
Iste » » » Samarang.	2	3	1
2de » » » Samarang.	2	1	2
3de » » » Samarang.	2	1	1
Hervormde Weeshuisschool Samarang.	1	1	2
R. C. » Samarang.	2	1	3
Partikuliere school te Salatiga, waar van Gouvernements wege, onderwijs aan de gratis leerlingen wordt gegeven.	»	»	»
Lagere school te Magelang.	1	»	1
» » » Poerworedjo.	1	»	1
» » » Soerakarta.	2	1	»
» » » Djokjokarta.	1	»	1
» » » Kedirie.	1	»	»
» » » Pattie.	1	»	»
» » » Rembang.	1	»	»
Iste lagere school te Soerabaija.	3	1	»
2de » » » »	3	1	1
Lagere school te Grissee.	1	»	1
» » » Sumanap.	1	»	1
» » » Pasoeroehan.	2	1	1
Transportere	42	12	16

SCHOLEN.	Getal der bij iedere school in dienst zijnde of dienstdoende		
	Onderwijzers.	Ondermeesters.	Kweekelingen.
Per transport	42	12	16
Lagere school te Malang.	1	»	1
» » » Probolingo.	1	»	1
» » » Banjoewangie.	1	»	»
BUITENBEZITTINGEN.			
Lagere school te Amboina.	1	1	1
» » » Banda.	1	»	1
» » » Ternate.	1	»	»
» » » Menado.	1	1	»
1ste lagere school te Makassar.	1	1	1
2de » » » »	1	»	1
Lagere school te Timor Koepang.	1	»	»
» » » Padang.	2	1	2
» » » Benkoelen.	1	»	»
» » » Banjermassin.	1	»	1
» » » Riouw.	»	»	»
Scholen nog niet in werking.			
Banjoemaas toegestaan in 1853	doch zullen eerst in 1854 in werking komen.		
Madioen » » 1852			
Bezoekie » » 1853			
Palembang » » 1852			
Willem I. (Ambarawa) geprojecteerd.			
Totaal	56	16	25

STAAT

DER

ONDER ULTIMO DECEMBER 1853

AANWEZIGE PARTIKULIERE

SCHOOLINRIGTINGEN.

SCHOOLINRIGTINGEN.	VAKKEN VAN ONDERWIJS.
Java.	
Batavia. van den heer *H. du Puy.*	Engelsche, Fransche, Latijnsche en Grieksche talen, de Stel- en Meetkunde.
van den heer *G. Verhulp.*	Lezen, Schrijven, Rekenen, Wis-, Natuur- en Aardrijkskunde, Geschiedenis, Zedekunde, Teekenen, Muzijk, Dans en Zang; benevens de Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen.
van den heer *J. Nortier.*	Al hetgeen tot eene beschaafde opvoeding behoort, en betrekking heeft tot het lager Onderwijs, benevens de Fransche taal.
van den heer *P. Bastings.*	Voor de Fransche, Hoogduitsche, Latijnsche en Grieksche talen.
van den heer *G. F. Paulus.*	Lezen, Schrijven en Rekenen.
Mejufvr. *A. Gueux de Coudray.*	Voor de Fransche en Engelsche talen.
Mevr. *A. Klussmann* geb. *Wendt.*	Voor de Nederduitsche, Fransche en Hoogduitsche talen.
Mevr. *A. E. Sesseler* geb. *Oorthuijs.*	Voor de Nederduitsche en Fransche talen.
Mevr. *Venin* geb. *Kriesveld.*	Bewaar- of verzorgschouderessen.
Mevr. de Wed. *Detering.*	
Mevr. *Bruininga* geb. *Dubois.*	
Mevr. *de Looper* geb. *Brandt.*	
Mevr. *J. C. van Epen* geb. *Redeker.*	
C. S. Ottken huisvrouw van *Ebell.*	
Parappattan Weeshuisschool.	Gewoon lager Onderwijs.

SCHOOLINRIGTINGEN.	VAKKEN VAN ONDERWIJS.
Partikulier onderwijzer te Meester Cornelis.	
B. A. Brassinga.	Voor de vakken van het lager Onderwijs.
Buitenzorg.	
van den heer Dr. *A. L. Gastmann.*	Cijferkunst, Stelkunst, Aardrijkskunde, Geschiedenis, benevens de Nederduitsche, Latijnsche, Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen.
Cheribon.	
Mevr. *Bernhardt* geb. *Schmidt.*	Fransche en Engelsche talen.
Pekalongan.	
Mejufvr. *A. M. Crans.*	
SAMARANG. Mevr. de wed *Hachtman* geb *van der Eem.*	Lezen, Schrijven, Rekenen, Taalkunde en vrouwelijke handwerken.
Mevr. *van Raden* geb. *van Leeuwen.*	Als voren, benevens de Fransche taal.
Mevr. *Ockerse* geb. *Guignon.*	Als voren, benevens de Fransche en Engelsche talen.
Mev. *Th. Jaspers* geb. *de Raat*	Als voren.
Mevr. *Mendes da Costa* geb. *Roesing van Itersohn.*	Als voren, benevens de Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen.
Mevr. de wed. *J. H. Catenius* geb. *Frank.*	Als voren, benevens de Fransche en Hoogduitsche talen.
Mejufvr. *E. Muhlenfeldt.*	De vakken van het lager Onderwijs.
Van den Heer *A. Collings.*	Als voren, en het Italiaansch boekhouden, benevens de Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen.
Bewaarschool van den Heer *J. P. Gartz.*	Eenige beginselen van het lager Onderwijs.

SCHOOLINRIGTINGEN.	VAKKEN VAN ONDERWIJS.
SALATIGA.	
Van den Heer *C. F. Behr.*	Gewoon lager Onderwijs.
Van Mevr. *L. W. Martherus.*	Als voren, benevens de Fransche taal en teekenen.
Van Mevr. *M. E. W. Mispelblom Beijer* geb. *Mertens*	Als voren, benevens de Fransche en Engelsche talen.
Pattie (Japara.)	
Van Mejufvr. *C. J. C. Stolze.*	Gewoon lager Onderwijs.
SOERABAJA.	
Van den Heer *F. C. Willems.*	Als voren.
Van den Heer *C. Werner.*	Als voren.
Van Mejufvr. *A. de Sonnaville.*	Als voren, en vrouwelijke handwerken.
Van Mevr. *H. S. W. Gersom* geboren *de Vries.*	Als voren en Fransche taal.
Van Mejufvr. *J. W. Einden.*	Bewaar- of Verzorgschool-houderessen.
Van Mejufvr. *B. E. Franke.*	
Van Mejufvr. *Azia van Timor.*	
Soerakarta.	
Partikuliere school van *M. J. Hansens.*	
Madioen.	
Mevr. *E. H. Fleur* geb. *Boëseken.*	Lager Onderwijs, de Fransche en Engelsche talen.
Padang.	
Mejufvr. *J. G. A. J. Verhoeff.*	

SCHOOLINRIGTINGEN.	VAKKEN VAN ONDERWIJS.
Buitenbezittingen.	
Herv. Weeshuisschool te *Amboina.*	Gewoon lager Onderwijs.
Herv. Weeshuisschool te *Ternate.*	
Herv. Weeshuisschool te *Makassar.*	
Van den Heer *Melchior* te *Bima.*	
Van den Heer *Schut* te *Amoerang.*	

KOSTEN VAN HET ONDERWIJS TEN LASTE VAN 'S LANDS KAS, VOLGENS HET VOORKOMENDE BIJ DE BEGROOTING.

OMSCHRIJVING.	UITGAVEN.			Aanmerkingen
	Recepissen.	Totaal.		
Onderwijs van Europeanen.				
Bantam.		*f* 1,620	—	De voor memorie opgebragte sommen zijn hier voor werkelijke uitgaven medegerekend
Batavia.		» 25,820	—	
Buitenzorg.		» 1,620	—	
Cheribon.		» 1,620	—	
Tagal.		» 1 860	—	
Pekalongan.		» 1,860	—	
Kadoe.		» 1,620	—	
Samarang.		» 25,000	—	
Soerakarta.		» 4,620	—	
Djocjokarta.		» 2,220	—	
Japara.		» 1,200	—	
Rembang.		» 1,620	—	
Bagelen.		» 1,620	—	
Madioen.		» 1,560	—	
Kedirie.		» 1,260	—	
Soerabaija.		» 18,160	—	
Pasoeroehan.		» 3,420	—	
Bezoekie.		» 1,620	—	
Banjoewangie.		» 1,200	—	
Amboina.		» 5,205	—	
Banda.		» 3,240	—	
Ternate.		» 2,340	—	
Transportere		*f* 110,305	—	

OMSCHRIJVING.	UITGAVEN.				Aanmerkingen
	Recepissen.		Totaal.		
Per transport			*f* 110,305	—	
Menado.			» 3,112	—	
Timor.			» 1,633	—	
Makassar.			» 5,556	—	
Z. en O. afdeeling van Borneo.			» 1,868	—	
Riouw.			» 600	—	
Sumatra's Westkust.			» 3,645	—	
Benkoelen.			» 3,127	—	
Palembang.			» 1,560	—	
In het algemeen.					
Voor Ondermeesters en Kweekelingen.			» 27,044	—	
Voor 5 en 10jarige traktementsverhoogingen, aandeelen in de schoolgelden, schrijfbehoeften, aanmaak en onderhoud van schoolmaterieel, enz.			» 30,000	—	
Voor schrijfbehoeften, boeken, schoolmeubelen en transport van goederen en boeken.			» 8,000	—	
Onderwijs onder de Inlandsche Christenen.					
Buitenzorg.	*f* 624	—			
Amboina.	» 9,408	—			
Z. O. en Z. W. eilanden.	» 1,440	—			
Banda.	» 288	—			
Ternate en Batchian.	» 1,230	—			
Menado.	» 1,784	—			
Timor.	» 360	—			
Transportere	*f* 15,134	—	*f* 196,450		

OMSCHRIJVING.	UITGAVEN.		Aanmerkingen
	Recepissen.	Totaal.	
Per transport	*f* 15,134 —	*f* 196,450 —	
Onderwijs van Javanen.			
Oprigting van scholen.	*f* 25,000 —		
Studie der Javaansche taal te *Soerakarta.*	» 23,471 —		
Idem te *Delft.*	» 10,000 —		
Kweekschool te *Soerakarta* tot opleiding van Inlandsche onderwijzers op *Java.*	» 5,600 —		
School voor Maleijers te *Padang.*	» 840 —		
School ter Z. en O. afdeeling *Borneo.*	» 360 —		
		» 80,405 —	
Totaal Generaal		*f* 276,855	

BEGROOTING VAN 1853.

HOOFDSTUK V.

VIERDE AFDEELING.

UITGAVEN.

EEREDIENST, KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN, ONDERWIJS OF SCHOOLWEZEN.

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.	
BANTAM.	Traktement aan eenen onderwijzer . . .	*f* 1,200	—
	Indemniteit van huishuur aan idem . . .		
	Traktement aan een schoolbediende . . .	« 60	—
		f 1,260	—
BATAVIA.	*Sekretarie van de Hoofd-kommissie van Onderwijs.*		
	Traktement aan een sekretaris, thesaurier en bibliothekaris	*f* 5,400	—
	Klerken	» 1,200	—
	Een boodschaplooper, personeel . *f* 120.—	v.memorie	
	Iste *Lagere school te Weltevreden.*		
	Traktement aan eenen Isten onderwijzer. .	*f* 4,200	—
	» » » 2den » .	» 2,400	—
	» » » 3den » .	» 1,800	—
	Indemniteit van huishuur aan den 3den onderwijzer		
	Traktement aan twee schoolbedienden . .	» 100	—
	Voor het schoonhouden van het school-erf .		
	2de *Lagere school te Weltevreden.*		
	Traktement aan eenen Isten onderwijzer . .	» 3,000	—
	» » » 2den » . .	» 2,400	—
	» » » 3den » . .	» 1,500	—
	Indemniteit van huishuur aan den 3den onderwijzer		
	Traktement aan twee schoolbedienden . .	» 100	—
	Voor het schoonhouden van het school-erf .		
	Stadsschool te Batavia.		
	Traktement aan eenen onderwijzer . . .	» 1,500	—
	Indemniteit voor huishuur aan idem . . .		
	Transportere	*f* 23,600	—

UITGAVEN.				*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie.		In Nederland.		
Materieel		Personeel.	Materieel	
f 360	—			Besluit 24 November 1849 no. 19. Resolutie 24 September 1832 » 25. Besluit 17 Januarij 1850 » 4.
				Resolutie 24 September 1832 » 25. Besluit 17 Januarij 1850 » 4.
				Besluit 7 Augustus 1842 no. 1 en Staatsblad 1850 no. 1. Besluit 13 Julij 1847 no. 10 en Staatsblad 1850 no. 1. Besluit 22 April 1851 no. 17, te bestrijden uit de som in het algemeen onder dit hoofd geraamd. Besluit 19 Mei 1849 no. 6.
» 600	—			Besluit 19 Mei 1849 no. 6 en Staatsblad 1850 no. 1.
» 40	—			Resolutie dd 30 Junij 1829 no. 18 en Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
				Besluit 19 Mei 1849 no. 6.
» 600	—			Besluit 19 Mei 1849 no. 6 en Staatsblad 1850 no. 1.
» 40	—			Resolutie 30 Junij 1829 no. 18 en Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
» 600	—			Besluit 8 November 1839 no. 3. » 2 December 1823 no. 11 en 10 Januarij 1824 no. 1, Staatsblad 1850 no. 1, en besluit Hoofdkommissie van Onderwijs van 28 Januarij 1839 no. 6.
f 1,380	—			

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.	
	Per transport	*f* 23,600	—
	Traktement aan twee schoolbedienden . .	*f* 100	—
	Partikuliere Schoolinrigting te Tankee (Batavia.)		
	Traktement aan eenen leermeester . . .	*f* 120	—
		f 23 820	—
BUITENZORG.	Traktement aan eenen onderwijzer te *Buitenzorg*	» 1,200	—
	Indemniteit voor huishuur aan den onderwijzer te *Buitenzorg*		
	Traktement aan een bediende voor de school te idem.	» 60	—
	Traktement aan eenen 1sten schoolmeester te *Depok*	» 300	—
	Traktement aan eenen 2den schoolmeester te *Depok*	» 120	—
	Toelage aan den 1sten schoolmeester te *Depok Laurens*, à *f* 17 maands . . . *f* 204	v.memorie	
		f 1,680	—
CHERIBON.	Traktement aan eenen onderwijzer	*f* 1,200	—
	Huishuur aan denzelven à *f* 30 's maands . .		
	Traktement aan een vaste boedjang à *f* 5 's maands	» 60	—
		f 1,260	—
TAGAL.	Traktement aan eenen onderwijzer . . .	» 1,200	—
	Indemniteit van huishuur aan denzelve . .		
	Transportere	*f* 1,200	—

UITGAVEN.			*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie.	In Nederland.		
Materieel	Personeel,	Materieel.	
			Resolutie 24 September 1832 no 25 en Staatsbladen 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
			Besluit 18 September 1820 no. 6 en Staatsblad 1850 no. 1.
f 1,880 —			
			Besluit 27 Augustus 1849 no. 27 en 29 Junij 1850.
f 360 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
			Resolutie 24 September 1832 no. 25 Staatsbladen 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
			Besluit 10 Junij 1852 no. 5.
f 300 —			Resolutie 1 Januarij 1836 no. 8, Staatsblad 1850 no. 1, te bestrijden uit het XII hoofdstuk « dagelijksche onvoorziene uitgaven. »
f 360 —			Resolutie 10 Maart 1832 no. 11.
			» 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsbladen 1846 no. 12 en 1850 no 1.
f 360 —			Resolutie 20 April 1832 no. 19.
» 300 —			» 20 April 1832 » 19 en Staatsbladen 1846 no. 12 en 1850 no. 1.

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.	
	Per transport	*f* 1,200	
	Traktement aan een bediende	» 60	—
	Huur van een schoollokaal		
		f 1,260	—
PEKALONGAN.	Traktement aan een onderwijzer	*f* 1,200	—
	Wegens huur van een schoollokaal en van eene woning van den onderwijzer, te zamen .		
	Traktement aan een bediende	» 60	—
		f 1,260	—
KADOE.	Traktement aan een onderwijzer	*f* 1,200	—
	Indemniteit van huishuur aan denzelven . .		
	Traktement aan een bediende	» 60	—
		f 1,260	—
SAMARANG.	*Bij de Gouvernements* 1ste *lagere School.*		
	Traktement aan een 1sten Onderwijzer *f* 3.600—		—
	» » » 2den » » 1,800—		—
	Indemniteit van huishuur aan den 1sten Onderwijzer		
	Indemniteit van huishuur aan den 2den Onderwijzer		
	Traktement aan twee schoolbedienden . . .	*f* 160	—
	Bij de 2de *Gouvernements lagere School.*		
	Traktement aan een 1sten Onderwijzer *f* 2,400 —		
	» » » 2den » » 1,500 —		
	Indemniteit van huishuur aan den 1sten Onderwijzer		
	Indemniteit van huishuur aan den 2den Onderwijzer		
	Traktement aan twee schoolbedienden . . .	» 120	—
	Transportere . . . . *f* 9,300—	*f* 280	—

UITGAVEN.				*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie		In Nederland.		
Materieel.		Personeel.	Materieel.	
f 300	—			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 2.
» 300	—			Besluit 13 December 1845 no. 14 en Staatsbladen 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
f 600	—			
f 600	—			Resolutie 5 Februarij 1831 no. 13. Besluit 1 Augustus 1842 no. 4 en Staatsblad 1850 no. 1.
f 600	—			Resolutien 24 September 1832 no. 25 art. 52 en Staatsbladen 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
f 360	—			Besluiten 14 Augustus 1848 no. 50 en 24 November 1849 no. 19.
f 360	—			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Resolutie 24 September 1832 no. 25 Staatsbladen 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
f 600	—			Staatsblad 1850 no. 1 en besluit 4 September 1850 no. 10.
» 360	—			
				Resolutie 5 Junij 1830 no. 29 en Staatsblad 1850 no. 1.
» 600	—			Staatsblad 1850 no. 1 en besluit 4 September 1850 no. 10.
» 360	—			
				Besluit 20 Junij 1843 no. 1*a*.
				» 13 Maart 1849 no. 9.
f 1,920				Staatsbladen 1846 no 12 en 1850 no. 10

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.		In Personeel.	
	Per transport	*f* 9,300--	*f*	280
	Bij de 3de *Gouvernements lagere School*			
	Traktement aan eenen 1sten Onderwijzer	*f* 2400 —		
	» » » 2den »	» 1500 —		
	Indemniteit van huishuur aan den 1sten Onderwijzer			
	Indemniteit van huishuur aan den 2den Onderwijzer			
		f 13,200 —		
	Hiervan kan worden uitgetrokken hetgeen bij de begrooting van 1850 wegens traktement aan de Onderwijzers bij de lagere school voorkwam ad	*f* 7500.—		
	Personeel . . .	*f* 7500.—		
	In het Weeshuis der Hervormde Gemeente.			
	Traktement aan eenen 1sten Onderwijzer . .		»	1 800 —
	» » » 2den » . .		»	1,200 —
	Indemniteit van huishuur aan den 1sten Onderwijzer			
	Indemniteit van huishuur aan den 2den Onderwijzer			
	In het Weeshuis der R. C. Gemeente.			
	Traktement aan eenen 1sten Onderwijzer . .		»	1,800 —
	» » » 2den » . .		»	1,200 —
	Indemniteit van huishuur aan den 1sten Onderwijzer			
	Indemniteit van huishuur aan den 2den Onderwijzer			
	Toelage aan eenen partikulieren Onderwijzer te *Salatiga*.		»	1,200 —
			f	14,980 —

UITGAVEN.				*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
ndie.		In Nederland.		
Materieel.		Personeel	Materieel.	
f 1,920				
» 600	—			Staatsblad 1850 no. 1 en besluit 4 September 1850 no. 10.
» 360	—			
				Besluit 30 Mei 1828 no. 17.
				» 12 Augustus 1838 no. 1.
				» 12 September 1838 no. 5.
				Besluit 4 September 1850 no. 10, te bestrijden uit de *f* 500,000 buitengewoon om als vast te worden voorgedragen.
				Besluit 3 Augustus 1849 no. 3.
				» 18 November 1850 no. 22.
» 360	—			Besluit 3 Augustus 1849 no. 3 en Staatsblad 1850 no. 1.
» 360	—			
				Besluit 3 Augustus 1849 no. 3.
				» 18 November 1850 no. 22.
» 360	—			Besluit 3 Augustus 1849 no. 3.
				Staatsblad 1850 no. 1.
» 360	—			Besluit 5 Augustus 1851 no. 10.
f 4,320	—			

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.			In	
				Personeel.	
		Personeel.	Materieel.		
SOERAKARTA.	Traktement aan eenen 1sten Onderwijzer .			*f* 1,800	—
	Traktement aan eenen 2den Onderwijzer .			» 1,200	—
	Huur van een Schoolgebouw tevens bestemd tot Onderwijzerswoning				
	Indemniteit van huishuur aan den 2den Onderwijzer . . .				
	Traktement aan eenen bediende			» 60	—
	Traktement aan twee Inlandsche geleerden toegevoegd aan den Heer *Gericke* . .			» 1,200	—
	Verhooging aan *Radin Pandjie Poespo Wilogo*	*f* 600			
	Traktement aan *A. B. Cohen Stuard* . .	» 4,800	—		
	Traktement aan *Raden Brij Reksodiporo* .	» 1,800	—		
	Gedeeltelijk traktement aan den translateur *C. F. Winter Sr.* .	» 5,400	—		
	Traktement aan *J. A. Wilkens* . . .	» 7,200	—		
	Transportere . . .	*f* 19,800	—	*f* 4,260	—

UITGAVEN.			*Annmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie.	In Nederland.		
Materieel.	Personeel.	Materieel.	
			Resolutie 10 Junij 1835 no. 4.
			Besluit 13 Mei 1841 no. 42 en Staatsblad 1850 no. 1. Besluit 24 Junij 1846 no. 5 en Staatsblad 1850 no. 1.
f 1,200			Besluit 13 Mei 1841 no. 42 en Staatsblad 1850 no. 1.
» 360			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1. Resolutie 11 Oktober 1831 no. 4.
			Besluit 16 Junij 1845 no. 21, 24 Oktober 1846 no. 7 en 21 Januarij 1848 no. 1*a*. Besluit 12 Julij 1847 no. 5*a*, 20 November 1850 no. 9 en 9 December 1851 no. 15. Besluit 12 Julij 1847 no. 5*a*.
			Besluit 19 Januarij 1844 no. 9, 25 Junij 1844 no. 9, 21 Januarij 1848 no. 1*a*. *a*. de overige *f* 2,400.— 's jaars worden bestreden uit het traktement van een translateur onder algemeen bestuur uitgetrokken. Besluit 12 Februarij 1851 no 2 en 1 April 1851 no. 6. Apost. disp. 17 Mei 1851 no. V.
f 1,560			

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	Personeel.	Materieel	In Personeel.
	Transportere . . .	f 19,800 —		f 4.260 —
	Traktement aan den elève translateur *C F. Winter Jr.*	» 1,800 —		
	Verhooging aan denzelven	» 600 —		
	Inschrijving op de maandwerken *Journal Asiatique* en *Asiaty Socity of Bengal.*		» 71 —	
		f 22,200 —	f 71 —	v.memorie
	Kweekschool tot opleiding van Inlandsche Onderwijzers op Java.			
	Traktement aan een Hoofd-onderwijzer .	f 3,000 —		
	Traktement aan een 2den Onderwijzer . . .	» 2,000 —		
	Traktement aan een hulp-onderwijzer .	» 600 —		
		f 5,600 —		v memorie
				f 4,260 —
DJOKJOKARTA.	Traktement aan een School-onderwijzer . .			» 1,800 —
	» » » bediende			» 60 —
	Aan indemniteit voor huishuur van den Onderwijzer			
				f 1,860 —

UITGAVEN.			*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie	In Nederland		
Materieel.	Personeel.	Materieel.	
f 1,560 —			Besluit 19 Januarij 1844 no. 9, 25 Junij 1844 no. 9 en 21 Januarij 1848 no. 1*a*. Besluit 31 December 1847 no, 3 en 21 Januarij 1848 no. 1*a*. Besluiten 31 Mei 1845 no. 1 en 21 Januarij 1848 no. 1*a*.
			Te bestrijden uit het XII hoofdstuk « onvoorziene uitgaven. »
			Besluit 30 Augustus 1851 no. 1 en 10 September 1851 no. 2. Aan deze beide betrekkingen zijn periodieke traktementsverhoogingen verbonden. Besluit 7 November 1851 no. 2.
f 1,560 —			Te bestrijden uit de som van *f* 25,000.— in het algemeen uitgetrokken voor de oprigting van scholen onder de Javanen.
			Resolutie 10 Junij 1835 no. 4. Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsbladen 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
f 360 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 Staatsblad 1850 no. 1.
f 360 —			

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.
JAPARA.	Traktement aan eenen Onderwijzer te *Pattie* . . . . . *f* 1,200.—	v. memorie
REMBANG.	Traktement aan een Schoolonderwijzer . .	*f* 1,200 —
	Indemniteit voor huishuur aan denzelven .	» 360 —
	Traktement aan een bediende	» 60 —
		f 1,620 —
BAGELEN.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	*f* 1,200 —
	Huishuur voor denzelven	» 60 —
	Traktement aan een schoolbediende . . .	
		f 1,260 —
MADIOEN.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	*f* 1,200 —
	Voor huishuur	
		f 1,200 —
KEDIRIE.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	*f* 1,200 —
	» » » bediende	» 60 —
		f 1,260 —
SOERABAYA.	*Eerste Gouvernements lagere School.*	
	Traktement aan eenen Isten Onderwijzer .	*f* 3,600 —
	Indemniteit van huishuur aan denzelven .	
	Traktement aan eenen 2den Onderwijzer .	» 1,800 —
	Indemniteit van huishuur aan denzelven .	—
	Traktement aan eenen 3den Onderwijzer .	» 1,500
	Indemniteit van huishuur aan denzelven .	
	Traktement aan een schoolbediende . . .	» 80
	Transportere	*f* 6,980

UITGAVEN.				*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie.		In Nederland.		
Materieel.		Personeel.	Materieel.	
				Besluit 31 December 1851 no. 3, te bestrijden uit de *f* 500,000 van het XIII hoofdstuk om als vast te worden voorgedragen.
				Resolutie 27 Februarij 1832 no. 12 en Staatsblad 1834 no. 48.
				Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
				Besluit 14 Augustus 1848 no. 50 en 24 November 1849 no. 19.
f 360	—			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
f 360	—			
				Besluit 25 Mei 1852 no. 7.
f 360	—			
f 360	—			
				Besluit 29 Junij 1850 no 20.
				Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
				Besluit 2 September 1849 no. 37.
f 720	—			» 2 » » » 37 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Besluit 2 September 1849 no. 37 en Staatsblad 1850 no. 1.
» 480	—			Besluit 2 September 1849 no. 37 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Besluit 2 September 1849 no. 37.
» 480	—			Besluit 2 September 1849 no. 37 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Resolutie 24 September 1832 no. 25 en 23 Oktober 1832 no. 2, en Staatsblad 1850 no. 1.
f 1 680	—			

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.	
	Per transport	*f* 6,980	
	Tweede Gouvernements lagere School.		
	Traktement aan eenen 1sten Onderwijzer .	» 2,400	—
	Indemniteit van huishuur aan denzelven . .		
	Traktement aan eenen 2den Onderwijzer .	» 1,500	—
	Indemniteit van huishuur aan denzelven . .		
	Traktement aan een schoolbediende . . .	» 80	—
	Personele toelage van *f* 50 's maands van den 2den Onderwijzer bij de 1ste Gouvernements lagere school *R. Sleeswijk Veenstra*, *f* 600.—	v.memorie	
	Afdeeling Grissee.		
	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	» 1,200	—
	Indemniteit van huishuur aan denzelven . .		
	Wegens huur van een schoollokaal . . .		
	Traktement aan een schoolbediende . . .	» 60	—
	Afdeeling Madura.		
	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	« 960	—
	Afdeeling Sumanap.		
	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	» 1,200	—
	» » » schoolbediende . .	» 60	—
		f 14,440	—

UITGAVEN.				*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie.		In Nederland.		
Materieel.		Personeel.	Materieel.	
f 1,680				
				Besluit 2 September 1849 no. 37.
» 600				Besluit 2 September 1849 no. 37 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Besluit 2 September 1849 no. 37.
» 360	–			Besluit 2 September 1849 no. 37 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Resolutien 24 September 1832 no. 25 en 23 Oktober 1832 no. 2, en Staatsblad 1850 no. 1.
–				
				Besluit 2 September 1849 no 37, om te worden bestreden in het algemeen onder dit hoofd geraamd.
				Resolutie 17 Februarij 1832 no. 12 en Staatsblad 1834 no. 48.
» 360	–			Resolutie 24 September 1832 no, 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
» 120				Resolutie 24 September 1832 no 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Resolutie 24 September 1832 no. 25 Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
				Resolutie 3 September 1833 no. 17.
				Resolutie 8 Junij 1836 no. 4.
				Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
f 3,120				

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.	
PASOEROEHAN.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	*f* 1,800	—
	» » » schoolbediende . .	» 60	—
	Indemniteit van huishuur aan den Onderwijzer		
	Traktement aan eenen Onderwijzer te *Malang*	» 1,200	—
		f 3,060	—
BEZOEKIE.	Traktement aan eenen Onderwijzer te *Probolingo*	» 1,200	—
	Indemniteit van huishuur aan denzelven . .		
	Traktement aan een schoolbediende . . .	» 60	—
		f 1,260	—
BANJOEWANGIE.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	*f* 1,200	—
	Lagere School te Amboina.		
AMBOINA.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	*f* 2,400	—
	» » » schoolbediende . .	» 95	—
	Eerste en tweede vijfjarige traktementsverhooging aan den Onderwijzer *H. C. van Eybergen*	» 1,800	—
	Indemniteit voor huishuur aan den Onderwijzer		
	$^1/_{10}$ Aandeel in de schoolgelden aan denzelven	» 90	—
	Aanmaak en onderhoud van schoolmaterieel .		
	Huur van een schoollokaal		
	Maleische School te Amboina.		
	Traktement aan een Opper-schoolmeester à *f* 32 's maands	» 384	—
	Transportere	*f* 4,769	—

UITGAVEN.			*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie.	In Nederland.		
Materieel.	Personeel.	Materieel.	
			Resolutie 10 Junij 1835 no. 4.
			Resolutie 24 Sept. 1832 no. 25 en Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
» 360 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
			Besluit 10 Junij 1852 no. 5.
f 360 —			
			Besluit 29 Junij 1850 no. 20.
f 360 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
			Resolutie 24 September 1832 no. 25
f 360 —			Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
			Besluit 10 Junij 1852 no. 5.
			Besluit 29 Augustus 1827 no. 18.
			Resolutie 23 Oktober 1833 no. 2 en Staatsblad 1850 no. 1.
			Besluit 27 September 1847 no. 1 en Apost. dispositie dd. 28 Julij 1852 no. V.
f 360 —			
» 100 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
» 360 —			
			Besluiten 15 Mei 1852 no. 3 en 10 Junij 1852 no. 5.
f 820 —			

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.	
	Per transport	*f* 4,769	
	Traktement aan twee Opper-schoolmeesters à *f* 16 's maands ieder	» 384	—
	Traktement aan zeven schoolmeesters der 1ste klasse, à *f* 14 ieder 's maands	» 1,176	—
	Traktement aan zeventien schoolmeesters der 2de klasse, á *f* 12 ieder 's maands . . .	» 2,448	—
	Traktement aan een-en-twintig schoolmeesters der 3de klasse, à *f* 10 ieder 's maands .	» 2,520	—
	Traktement aan twaalf schoolmeesters der 4de klasse, à *f* 8 ieder 's maands	» 1,152	
	Traktement aan twee omloopende schoolmeesters a *f* 6 ieder 's maands	» 144	—
	Traktement aan de inlandsche schoolmeesters op de Z. en O. en Z. W. Eilanden . .	» 1,440	—
	Toelage aan den Heer *B. N. J. Roskott*, als Opziener over de inlandsche scholen in het ressort van *Amboina* . . . *f* 1,200.—	v.memorie	
		f 14.033	—
BANDA.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	*f* 2,400	—
	» » » schoolbediende . .	» 60	—
	Indemniteit voor huishuur aan den Onderwijzer		
	$^1/_{10}$ Aandeel in de schoolgelden voor idem.	» 80	—
	Aanmaak en onderhoud van schoolmaterieel .		
	Traktement aan twee inlandsche schoolmeesters, à *f* 12 ieder 's maands	» 288	—
		f 2.828	—
	Lagere School te Ternate.		
TERNATE.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	*f* 1.200	—
	Transportere	*f* 1,200	—

UITGAVEN.			*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie.	In Nederland.		
Materieel	Personeel.	Materieel.	
f 820 —			Besluiten 15 Mei 1852 no. 3 en 10 Junij 1852 no. 5.
			Resolutie 22 Januarij 1835 no. 15.
			Besluit 27 Februarij 1852 no. 1. Te bestrijden uit de *f* 500,000 van het XIII hoofdstuk.
f 820 —			
			Besluit 29 Augustus 1827 no. 18.
			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
600 —			Besluit 22 April 1841 no. 1 en Staatsblad 1850 no. 1.
			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1. (Calculatief.)
100 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
			Besluit 22 Mei 1828 no. 4.
700 —			
			Resolutie 19 Augustus 1834 no. 9.

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	Personeel.	
	Per transport	*f*	1,200
	Een boedjang bij de school te *Ternate* . .	»	60
	Voor de eerste vijfjarige traktementsverhooging aan den Onderwijzer van den 3den rang *J. C. Voorneman*	»	600
	Voor huishuur aan den Onderwijzer . . .		
	$^1/_{10}$ Aandeel in de schoolgelden aan den Onderwijzer	»	20
	Voor onderhoud en aanmaak van schoolmaterieel		
	Maleische Scholen te Ternate en Batchian.		
	Traktement aan een 1sten inlandschen Onderwijzer te *Ternate*	»	420
	Traktement aan een 2den inlandschen Onderwijzer te *Ternate*	»	300
	Traktement aan een 3den inlandschen Onderwijzer te *Ternate*	»	120
	Traktement aan een inlandschen Onderwijzer te *Batchian*	»	240
	Voor schoolbehoeften enz. voor beide scholen		
		f	2,960
	Lagere School te Menado.		
MENADO.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	»	1,200
	Tienjarige traktementsverhooging aan den Onderwijzer van den 3den rang *H. C. Dircks*	»	1,200
	Indemniteit van huishuur aan den Onderwijzer		
	Het $^1/_{10}$ aandeel in de schoolgelden aan den Onderwijzer	»	192
	Aanmaak en onderhoud van schoolmaterieel .		
	Traktement aan een schoolbediende . . .	»	60
	Transportere	*f*	2.[illegible]

UITGAVEN.				*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
:die.		In Nederland.		
Materieel.		Personeel.	Materieel.	
				Resolutie 24 Sept, 1832 no. 25, Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1. Besluit 8 November 1849 no. 22.
	360 —			Staatsblad 1850 no. 1.
	100 —			
				Besluit 10 Junij 1852 no. 5. Gouvernements renvooi 20 Augustus 1852 no. 9866.
	150 —			
f	610 —			
				Resolutie 8 Junij 1836 no. 4. Besluit 1 Februarij 1842 no. 4 en 27 September 1847 no. 1.
»	360 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
	100 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
f	460 —			Resolutie dd. 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.	
	Per transport	*f* 2,652	
	Maleische School te Menado.		
	Traktement aan vijf inlandsche schoolmeesters á *f* 8,40 ieder 's maands	» 500	—
	Traktement aan drie inlandsche schoolmeesters à *f* 6,80 ieder 's maands.	« 240	—
	Traktement aan acht inlandsche schoolmeesters à *f* 4,20 ieder 's maands	» 400	—
	Voor de opleiding van inlandsche schoolmeesters	» 500	—
	te Gorontalo.		
	Traktement aan een inlandschen schoolmeester	» 144	—
		f 4 436	—
TIMOR.	Traktement aan een Onderwijzer bij de lagere School	*f* 1,200	—
	Huishuur voor denzelven		
	$^1/_{10}$ van de te ontvangen schoolgelden . .	» 48	—
	Voor schrijfbehoeften		
	Traktement aan een schoolmeester	» 360	—
		f 1,608	—
	Eerste lagere School.		
MAKASSAR.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	» 1,800	—
	Huishuur aan den Onderwijzer		
	Traktement aan een bediende der school . .	» 60	—
	Huur van het schoollokaal		
	Tweede lagere School.		
	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	» 1,200	—
	Per transport	*f* 3,060	

UITGAVEN.				*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
ndie		In Nederland.		
Materieel.		Personeel.	Materieel.	
f 460				
				Resolutie 9 Februarij 1830 no. 4 en Staatsblad 1846 no. 12.
				Besluit 8 Julij 1846 no, 1 en Staatsblad 1846 no. 12.
				Besluit 10 Junij 1852 no. 5.
f 460	—			
				Besluit 19 Julij 1849 no. 13.
» 360	—			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
25	—			Circulaire Dir.-Gen van Financien, dd. 18 Maart 1851 no. 1674 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Resolutie 30 December 1832 no. 4.
f 385	—			
				Besluit 28 Februarij 1832 no. 3.
f 360	—			Besluit 19 December 1851 no. 7.
720	—			Besluit 28 Februarij 1832 no. 3.
				Besluit 28 Februarij 1852 no. 3.
f 1,080	—			

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	I Personeel.
	Per transport	*f* 3,060
	Huur van het schoollokaal en de Onderwijzers woning	
	Traktement aan een bediende der school *f* 60.—	v.memorie
	Diverse uitgaven	
	1/5 Aandeel aan de Onderwijzers der beide Scholen, in de approximative ontvangsten berekend gezamenlijk op *f* 1,780 . . .	» 356 -
	Toelage aan den tijdelijken dienstdoende leermeester te *Bima* . . . . . *f* 180.—	v.memorie
		f 3,416
ZUID- EN OOSTER-AFDEELING VAN BORNEO.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	» 1,200 -
	Traktement aan eenen schoolbediende . .	» 60 -
	Huishuur aan den Onderwijzer	
	Indemniteit voor schrijfbehoeften	
	Aanmaak en onderhoud van schoolmaterieel .	
	1/10 Aandeel in de schoolgelden aan den Onderwijzer	» 60 -
	Traktement aan vijf Daijaksche leermeesters of Goeroes . . . . . *f* 360.—	v.memorie
		f 1,320 -
RIOUW.	Voor het onderwijs aan de kinderen van Europeanen	*f* 600 -
	Lagere School.	
SUMATRA'S WESTKUST.	Traktement aan eenen Onderwijzer	*f* 2,400 -
	Transportere	*f* 2,400 -

UITGAVEN.			*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie.	In Nederland.		
Materieel.	Personeel.	Materieel.	
f 1,080 —			Besluit 28 Februarij 1852 no. 3.
» 720 —			Besluit 19 December 1851 no. 7, voorloopig te bestrijden uit de *f* 500,000 buitengewoon om als vast te worden voorgedragen.
» 100 —			Resolutie 24 Sept. 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1. (Calculatief.)
			Besluit 19 December 1844 no. 29 en Apost. disp. 11 Sept. 1845 no. III.
f 1,900 —			Te bestrijden uit het XII hoofdstuk «dagelijksche onvoorziene uitgaven» ingev. art. 183c[3]. Besluit 21 Januarij 1848 no. 1*a*.
			Besluit 10 Februarij 1849 no. 15 en 21 November 1849 no. 13.
			Resolutie 24 Sept. 1832 no. 25 en Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
f 360 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
» 88 —			
» 100 —			
			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
			Besluiten 11 December 1849 no. 13 en 3 Februarij 1850 no. 34, om te worden bestreden uit de *f* 500,000 van het XIII hoofdstuk, om als vast te worden voorgedragen.
f 548 —			
			Besluit 4 Maart 1850 no. 7.
			Beluit 29 November 1826 no. 1.

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.	
	Per transport	*f* 2,400	
	Traktement aan een schoolbediende . . .	» 120	—
	Aanmaak en onderhoud van schoolmaterieel .		
	Indemniteit voor schrijfbehoeften		
	Vijfjarige traktementsverhooging aan den Onderwijzer *P. van Geelen.*	» 900	—
	Maleische School.		
	Voor eene te *Padang* op te rigten school voor Maleijers	» 840	—
		f 4,260	—
BENCOELEN.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	*f* 1,800	—
	Huishuur aan denzelven		
	Traktement aan een boedjang	» 60	—
	Het $^1/_{10}$ aandeel in de schoolgelden aan den Onderwijzer	» 87	—
	Aanmaak en onderhoud van schoolmaterieel .		
	Vijfjarige traktementsverhooging aan den Onderwijzer *P. Jansen*	» 600	—
		f 2,547	—
PALEMBANG.	Traktement aan eenen Onderwijzer . . .	*f* 1,200	—
	Indemniteit voor huishuur aan denzelven . .		
	$^1/_{10}$ Aandeel in de schoolgelden aan denzelven	v.memorie	
		f 1,200	—
IN HET ALGEMEEN.	Tot oprigting van scholen onder de Javanen, voornamelijk bestemd tot opleiding van Inlandsche ambtenaren	*f* 20,000	—
	Transportere	*f* 20,000	—

UITGAVEN.				*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
ndie.		In Nederland.		
Materieel.		Personeel.	Materieel.	
				Resolutie 23 Oktober 1833 no. 2 en Staatsblad 1850 no. 1.
»	100 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
»	125 —			Besluit 14 November 1836 no. 2 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Besluit 10 April 1849 no. 12.
				Missive Algemeene Sekretaris 23 Augustus 1852 no. 2359.
f	225 —			
				Besluit 27 April 1837 no. 8.
f	480 —			Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1.
				Resolutie 24 September 1832 no. 25, Staatsblad 1846 no. 12 en 1850 no. 1.
				Resolutie 24 September 1832 no. 25 en Staatsblad 1850 no. 1. (Calculatief.)
»	100 —			Besluit 1 Februarij 1851 no. 3.
f	580 —			
f	360 —			Besluit 25 Mei 1852 no. 6.
f	360 —			
				Besluit 13 Maart 1849 no. 5.
f	5,000			
f	5,000 —			

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.
	Per transport	*f* 20,000
	Maximum bedrag der traktementen, welke volgens de bestaande verordeningen voor 's lands Scholen, voor de bedieningen van ondermeesters en kweekelingen bepaald zijn *f* 52,560 Waarvan voor de werkelijke behoeften geraamd wordt benoodigd te zijn gedurende 1853.	» 27,044 —
	Voor 5 en 10jarige traktementsverhooging aan de Onderwijzers, aandeel der Onderwijzers in de Schoolgelden en betaalde toelagen . .	» 30,000 —
	Voor schrijfbehoeften, boeken, schoolmeubelen en transport van goederen en boeken . .	
	Kosten van het Onderwijs in de Oostersche taal-, land- en volkenkunde aan de Akademie te *Delft*.	
		f 77,044 —

UITGAVEN.				*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie.		In Nederland.		
Materieel.		Personeel.	Materieel.	
f 5,000				Besluit 16 November 1851 no. 5.
» 8,000	—			Kabinets-missive 19 Februarij 1848 no. 1*a*.
		f 10,000	—	
f 13,000	—	*f* 10,000	—	

RESIDENTIEN.	OMSCHRIJVING DER POSTEN.	In Personeel.
	REKAPITULATIE.	
	Bantam	*f* 1,260 —
	Batavia	» 23,820 —
	Buitenzorg	» 1,680 —
	Cheribon	» 1,260 —
	Tagal	» 1,260 —
	Pekalongan	» 1,260 —
	Kadoe	» 1,260 —
	Samarang	» 14,980 —
	Soerakarta	» 4,260 —
	Djokjokarta	» 1,860 —
	Japara	v.memorie —
	Rembang	» 1,620 —
	Bagelen	» 1,260 —
	Madioen	» 1,200 —
	Kedirie	» 1,260 —
	Soerabaija	» 14,440 —
	Pasoeroehan	» 3,060 —
	Bezoekie	« 1,260 —
	Banjoewangie	» 1,200 —
	Amboina	» 14,033 —
	Banda	» 2,828 —
	Ternate	« 2,960 —
	Menado	» 4,436 —
	Timor	» 1,608 —
	Makassar	» 3,416 —
	Zuid- en Ooster-Afdeeling van Borneo	» 1,320 —
	Riouw	» 600 —
	Sumatra's Westkust	» 4,260 —
	Benkoelen	» 2,547 —
	Palembang	» 1,200 —
	In het Algemeen	» 77,044 —
		f 194,452 —

UITGAVEN.				*Aanmerkingen en aanhaling der besluiten waarop de posten gegrond zijn.*
Indie.	In Nederland.			
Materieel.	Personeel.	Materieel.		
f 360 —				
» 1,880 —				
» 360 —				
» 360 —				
» 600 —				
» 600 —				
» 360 —				
» 4,320 —				
» 1,560 —				
» 360 —				
» 360 —				
» 360 —				
» 3,120 —				
» 360 —				
» 360 —				
» 820 —				
» 700 —				
» 610 —				
» 460 —				
» 385 —				
» 1,900 —				
» 548 —				
» 225 —				
» 580 —				
» 360 —				
» 13,000 —	*f* 10,000 —			
f 34,908 —	*f* 10,000 —			